

OPINNÄYTETYÖ

Kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteetin tutkiminen

Iris Takala-Obazee

Yhteisöpedagogi (AMK), Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(4/2023)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK), Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

---

Tekijät: Iris Takala-Obazee
Opinnäytetyön nimi: Kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteetin tukeminen
Sivumäärä: 51 ja 3 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Antti Pelttari
Työn tilaaja(t): Yhteiset Lapsemme ry

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Yhteiset Lapsemme ry yhdistyksen kanssa ta-paustutkimuksena. Tarve kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteetin vahvistamisen tukitoimille on noussut aikuisilta adoptoiduilta. Myös tilaaja koki, että jälkipalveluita tarvitsee kehittää. Palvelut adoptoiduille aikuisille, ovat suppeat ja tutkimustietoa on vähän.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa jo olemassa olevia tukipalveluita kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteetin tukemisessa, mitä kehitettävää jo olemassa olevat tukipalvelut tarvitsevat ja millaisilla tukipalveluilla vahvistetaan kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteettiä.

Tutkimus toteutettiin kansainvälisesti adoptoiduille aikuisille suunnatulla laajemmalla kyselyllä ja teemahaastattelulla, johon valittiin kansainvälisesti adoptoituja aikuisia, sekä kenttätyöskentelyn lomassa tehtyjen havaintoja ja asiantuntijoilta saadun tiedon avulla.

Opinnäytetyön tilaaja on Yhteiset Lapsemme ry, joka mm. järjestää adoptiovalmennuskursseja adoptionprosessin eri vaiheissa oleville adoptionhakijoille, tarjoaa adoptiokuraattorin tukipalveluita kaikille adoption osapuolille ja ammattilaisille, tuottaa Adoptoidun ääni -podcastia sekä järjestää luento- ja keskustelutilaisuuksia.

Tutkimuksen tuloksista saatiin selville kansainvälisesti adoptoitujen kokemuksia siitä millaisia jälkipalveluita he kokivat tarvinneensa sekä millaisia palveluita tarvittaisiin tulevaisuudessa kansainvälisesti adoptoiduille. Tutkimuksessa nousi esiin, että suurin osa tutkimukseen osallistuneista kokivat idean kulttuurikummi-toiminnasta, kulttuuri-identiteettiä vahvistavana toimintana. Kulttuurikummi-toimintaa olisikin jatkossa erittäin hyvä kehittää enemmän. Jatkossa olisi tärkeää myös tutkia adoptiotoimijoiden yhteistyötä ja kehittää sitä vastaamaan paremmin adoptoitujen, adoptioperheiden ja adoptiotoimijoiden tarpeita.

Asiasanat: Kulttuuri-identiteetti, kehittämistyö, adoption jälkipalvelut, kansainvälinen adoptio

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor of Humanities, Degree Programme in NGO and Youth Work

---

Author: Iris Takala-Obazee
Title: Supporting the cultural identity of internationally adopted children
Number of Pages: 51 and 3 attachment pages
Supervisor(s): Antti Pelttari
Commissioned by: Yhteiset Lapsemme ry

This thesis was conducted as a case study in collaboration with the Yhteiset Lapsemme ry association. The need for support measures to strengthen the cultural identity of internationally adopted people has arisen from adult adoptees. The partner also have experienced that post-adoption services would need more development. Services for adopted adults are limited and there is lack of research about the subject.

The purpose of the thesis is to map already existing support services about supporting the cultural identity of internationally adopted people, what kind of development already existing supporting services need and what kind of support services are used to strengthen the cultural identity of internationally adopted people.

The material for the research was collected through survey and themed interviews designed to the internationally adopted adults and through the observations made during the fieldwork and information received from experts.

The thesis was ordered by Yhteiset Lapsemme ry, which for example, organizes adoption training courses for those who are in different phases of the adoption, they offer support services from adoption curator, they produce podcast named Adoptoidun ääni and organizes lecture- and discussion sessions.

The results of the research was showing internationally adopted participants experiences about what kind of post-adoption services they felt that they would have needed and what kind of services they believe that should be provided in the future for the internationally adopted people. In the research stand out the results that majority of the participants felt that idea of Cultural godparent activity would be an activity which would strengthen cultural identity. It is recommended in the future to develop more the idea of Cultural godparent activity. In the future would be important to conduct more research about collaboration between different adoption associations and develop the collaboration more to serve better the needs of the adopted, adoption families and adoption associations.

Keywords: Cultural identity, development work, post-adoption services, international adoption

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJA.....	8
	2.1 Yhteiset Lapsemme ry	8
3	KANSAINVÄLINEN ADOPTIO SUOMESSA	11
	3.1 Adoptioprosessi	11
	3.2 Adoption erityisyys.....	14
	3.3 Adoptiotoimijat.....	15
	3.3.1 Pelastakaa Lapset ry:n kansainväliset adoptiopalvelut.....	16
	3.3.2 Interpedia ry.....	16
	3.3.3 Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala.....	17
	3.3.4 Muut toimijat.....	17
	3.4 Jälkipalvelut.....	18
	3.4.1 Juurimatkat	18
	3.4.2 Adoptiopaperit.....	19
	3.4.3 Geenitutkimus.....	20
	3.4.4 Muut jälkipalvelut	21
4	KULTTUURI-IDENTITEETTI.....	23
	4.1 Mitä on kulttuuri-identiteetti?.....	23
	4.2 Adoptiovanhemmat kulttuuri-identiteetin tukijoina	25
5	LÄHESTYMISTAPA JA MENETELMÄT	28
	5.1 Aineistonhankinta menetelmät	28
	5.2 Kysely	29

5.3 Teemahaastattelut	30
6 AINEISTON ANALYSOINTI JA TULOKSET	33
6.1 Kyselyaineiston analyysi	33
6.2 Teemahaastattelujen aineiston analyysi	38
7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	43
8 POHDINTA JA HUOMIOT	44
LÄHTEET	48
LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteetin vahvistamisen tukitoimille on noussut tarve aikuisilta adoptoiduilta. Adoptioon liittyvät palvelut eivät ole aina olleet tasalaatuisia, sekä palvelut kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteetin tukemisessa ovat olleet todella suppeita, tai palveluita ei ole edes suunniteltu tästä näkökulmasta. Palveluiden saaminen on ollut adoptioerheiden omien tarpeiden, intressien ja voimavarojen varassa. Eikä toiminnat ole olleet kaikkien perheiden saavutettavissa, esimerkiksi taloudellisten tilanteiden takia.

Tutkimuksia tai kirjallisuutta suomeksi löytyy hyvin vähän liittyen juuri kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteetin tukemiseen. Kansainvälisestä adoptiosta itsessään löytyy paljon tutkimuksia, projekteja, väitöskirjoja, pro graduja ja opinnäytetöitä. Suurin osa näistä käsittelee varhaista kiintymyssuhdetta ja sen tärkeyttä sekä tukitoimia adoptoiville vanhemmille. Muutama opinnäytetöitä löysin missä sivutaan kulttuuri-identiteettiä. Koen, että tälle opinnäytetyölle on tilausta ja tarvetta.

Kansainväliset adoptiot ovat vähentyneet parin viime vuoden aikana (Tilastokeskus 2021). Suurimpia syitä tähän on muun muassa lähtömaiden vähentyminen, lähtömaiden vaurastuminen, hedelmöityshoitojen kehittyminen, adoptioprosessin pituus ja epävarmuus prosessin suhteen (Valvira 2017). Tämä vaikuttaa adoptiopalveluita tarjoavien järjestöjen palveluiden sisältöön sekä rahoitukseen palvelun tuottamisen suhteen. On tutkittu nuorten adoptoitujen identiteettiä ja heidän kokemaansa ulkopuolisuuden tunnetta ja niiden vaikutusta kansainvälisesti adoptoitujen mielenterveysongelmiin (THL 2020). Tavoite on saada selville, mitä tukipalveluita kohderyhmä olisi tarvinnut oman kulttuuri-identiteetin vahvistamiseen ja millaisia palveluita olisi hyvä tarjota ja tämän tiedon lomassa antaa yhdistykselle ideoita palveluiden kehittämiseen.

Äitini on 60-luvulla Suomen sisällä adoptoitu ja adoptioon liittyvät asiat ovat olleet aina läsnä perhepiirissäni. Muistan äitini aina kipuilleen ulkonäkönsä kanssa ja aikuisiällä siihen selvisi syykin, joka löytyi äitini adoptio papereista kommenttina; “Ei mikään nätti tyttö, mutta kovin älykäs.” Lapsuuden ystävänäni on adoptoitu Puolasta 90-luvun alussa ja muistan kun hän kertoi, että on saamassa pikkusiskon ja isoksi hämmästykseni hänen pikkusiskonsa oli 8-vuotias tyttö Venäjältä, kun odotimme näke-

vämme vastasyntyneen. Olen myötä elänyt myös tämän perheen adoptio taivalta lähemmäksi 30 vuotta. Ammattikoulu ikäisenä, tutustuimme parhaan ystäväni kanssa. Hänet on adoptoitu Etiopiasta, kymmenhenkiseen perheeseen pieneen kylään Keski-Suomeen. Nykyään ystäväni on naimissa isoveljeni kanssa, heillä on kaksi poikaa. Sivusta seuranneena ja eläneenä myös minä koen, että tälle selvitykselle on tarvetta ja mahdollisille toimenpiteille palveluiden kehittämisen suhteen.

Tutkimuksessa saadaan selville, millaisia tukipalveluita olisi kansainvälisesti adoptoitujen aikuisten mielestä tarvittu ja millaisia jälkipalveluita tarvitaan. Tulen myös kartoittamaan jo olemassa olevia jälkipalveluita kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteetin tukemisessa, mitä kehitettävää jo olemassa olevat tukipalvelut tarvitsevat sekä millaisilla tukipalveluilla vahvistetaan kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteettiä.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin Yhteiset Lapsemme yhdistyksen tilaamana tapaustutkimuksena. Selvitys toteutetaan kansainvälisesti adoptoiduille aikuisille suunnatulla laajemmalla kyselyllä, jossa selvitän heidän kokemuksiaan, kehittämistarpeita ja kehittämisideoita ja kartoitan kiinnostusta osallistua teemahaastatteluihin, jotka on tarkoitettu kansainvälisesti adoptoiduille aikuisille. Teemahaastattelujen avulla selviää laajemmin kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteettiä tukevien palveluiden kehittämistarve sekä mahdolliset palveluideat. Kenttätyöskentelyn lomassa pääsen keräämään tietoa asiantuntijoilta sekä havainnoimaan. Perhedyn myös teoriatietoon, tutkimuksien ja kirjallisuuden avulla.

Aluksi opinnäytetyöni idea oli luoda projekti nimeltä Kulttuuri-kummi. Projektin idea olisi ollut, että adoptioperheellä olisi ollut mahdollisuus saada vapaaehtoinen perhekummi adoptiolapsen lähtömaasta, joka tukisi perhettä ylläpitämään ja lasta vahvistamaan kulttuurillisia juuriaan ja näin ollen vahvistamaan kulttuuri-identiteettiä, joka vaikuttaisi taas vahvistavasti adoptiolapsen minä kuvaan. Mutta koska aikatauluni eivät riittänyt, niin päädyttiin kartoittamaan mahdollisia jälkipalvelun tarpeita ja kehittämisideoita. Sisällytin kyselyyn Kulttuuri-kummi palveluun liittyvän kysymyksen, jonka avulla sain kartoitettua mahdollisen palvelun tarvetta ja hyödyllisyyttä.

2 TILAAJA

2.1 Yhteiset Lapsemme ry

Opinnäytetyöni toimeksiantajana on Yhteiset Lapsemme ry, joka on valtakunnallinen lastenoikeusjärjestö. Yhteiset Lapsemme ry:n perutettiin 11.4.1988 Helsingissä. Yhdistys täyttääkin tänä vuonna 35vuotta. Yhdistys syntyi tarpeesta saada pääkaupunkiseudulle toimintaa, johon voisivat osallistua monikulttuuristen lasten asioista kiinnostuneet. Myös kansainväliset adoptiot oli yksi yhdistävä tekijä. Osalla perustajista oli kansainvälisesti adoptoituja lapsia, osa työskenteli adoptioon liittyvissä tehtävissä (Männistö 2008, 4-5). Yhteiset Lapsemme ry on poliittisesti ja ideologisesti sitoutumaton lastenoikeusjärjestö. Järjestö toimii maahan muuttaneiden lasten, kansainvälisesti adoptoitujen lasten, etnisiin vähemmistöihin ja alkuperäiskansoihin kuuluvien lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien puolesta. Järjestö tekee antirasistista vaikuttamistyötä monin eri tavoin. Yhdistyksen toimintaa on vaikuttamistyö ja kansalaistoiminta, kotouttavat lapsi- ja perhepalvelut, kansainväliseen adoptioon liittyvä koulutus- ja tuki palvelut, sekä kansainvälinen toiminta (Yhteiset Lapsemme 2023).

Yhdistyksen toiminnan lähtökohtana on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellyt periaatteet. Tavoitteenansa on vaikuttaa päättäjiin, viranomaisiin ja kasvatusta- ja sosiaalialan ammattilaisiin kulttuurisesti moninaisten lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa. Yhdistys tekee aktiivisesti antirasistista työtä lasten ja nuorten, kohtaaman rasismien sekä rakenteellisen rasismien torjumiseksi. Kansainväliseen adoptioon liittyvissä toiminnassa keskeisiä toimintamuotoja ovat adoptiovalmennuskurssit adoptionhakijoille, adoptiokuraatorin tukipalvelut, Adoptioidun ääni-podcast sekä luento- ja keskustelutilaisuudet. Yhteiset Lapsemme ry on Lastensuojelun Keskusliiton, Fingo ry:n ja SOSTE ry:n jäsenjärjestö.

Yhteiset Lapsemme ry:n keskustoimisto toimii Töölössä, samoissa tiloissa lastensuojelun kehittämistyö Pesäpuu-järjestön ja valtakunnallisen lastensuojelun erityishuoltojärjestö liiton EHJÄ ry:n, kanssa. Yhteiset lapsemme ry järjestön toiminnan osa-alueita ovat kansainvälinen adoptio, lapsi- ja perhepalvelut ja antirasistinen työ sekä erilaiset hankkeet. Lapsi- ja perhepalvelut tarjoavat lastensuojelun sijaishuollon palveluita ympärivuorokautisessa Koti Ilolan yksikössä Sipoossa, ja siellä huomioidaan lasten moninaiset kulttuuritaustat. Lapsi- ja perhepalveluihin kuuluu myös tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta, joka on tarkoitettu ilman huoltajaa Suo-

meen tulleille lapsille ja nuorille sekä perheensä kanssa maahan muuttaneille lapsille, jotka kaipaavat elämäänsä pitkäkestoisia ihmissuhteita ja tukea kotoutumiseen. Kohderyhmiin kuuluu noin 7–24-vuotiaita lapsia, nuoria ja nuoria aikuisia. Yhdistys järjestää paljon kototuttavaa toimintaa.

Antirasistista työtä tehdään lasten kanssa päiväkodeissa ja kouluissa erilaisten työpajojen avulla. Kouluilla on myös mahdollisuus tilata kyseisiä työpajoja yläasteikäisille. Yhteiset Lapsemme ohjaajat suunnittelevat ja toteuttavat pajat opettajien tarpeiden mukaan monista vaihtoehdoista, joita on tarjolla työpajatoiminnassa. Heillä on myös osaamista kouluttaa kasvatus- ja sosiaalialan ammattilaisia yhdenvertaisuuteen, arvoihin ja vuorovaikutukseen liittyvissä kysymyksissä. Myös opetukseen on mahdollista saada antirasistista aineistoa. Heiltä on myös mahdollista saada *Moninaisuuskoulutusta* työyhteisöille. Lisäksi heillä on varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattu *Rohkeasti ja reilusti kasvatustyössä – antirasistinen verkkokoulutus*.

Yhdistyksen hankkeita ovat *Yhdessä ilman rasismia*, joka on Yhteiset Lapsemme ry:n ja Koulutus Elämään Säätiön toteuttama valtakunnallinen hanke. Hankkeessa toteutetaan osallistavaa, antirasistista opetuskokonaisuutta alakoulun 4.–6.-luokkalaisille. Kokonaisuus auttaa muodostamaan laajan ymmärryksen rasismista, sen ilmenemismuodoista, omista ennakkoluuloista ja etuoikeuksista. Osallistavat oppitunnit ja toiminnalliset työpajat tarjoavat kaikille osallisille, lapsille ja aikuisille, uutta tietoa ja tapoja antirasististen teemojen käsittelyyn. Tämä hanke saa tukea EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston kansallisesta ohjelmasta.

Arvot ja oikeudet EU:ssa – kuuluvatko ne kaikille? -podcastsarja on hanke, jonka toimitti toimittaja Yagmur Özberkan. Podcasteissa keskustelijoina on Euroopan vähemmistöjen, maahanmuuton, pakolaisuuden ja yhdenvertaisuuden asiantuntijoita. Hankkeessa yläkouluikäiset nuoret ovat ideoineet podcast-jaksoissa esiin nostettavia kysymyksiä. Oppilaitosyhteistyössä on nuoret tutustuneet EU:n perusoikeuksiin ja arvoihin, tämä on saanut heidät pohtimaan oikeuksien toteutumista eri väestöryhmien osalta. Podcast-jaksot ovat kuunneltavissa Spotify, Google podcast, Pocket cast ja Apple podcasts. Hanke rahoitettiin ulkoministeriön Eurooppa-tiedotustuella.

Representaatiot ja moninaisuus oppimateriaaleissa -hankkeessa edistetään peruskoulun opettajien tietoisuutta siitä, millainen merkitys representaatioilla on oppimateriaalien ja oheisaineistojen valinnassa. Hankkeen tavoitteena on, että kouluissa käytettävät aineistot ovat represen-

taatioiltaan moninaisempia ja tukevat paremmin kulttuurisesti moninaisten oppilaiden identiteetin kehittymistä ja osallisuutta sekä kaikkien oppilaiden yhdenvertaisuutta. Hanketta rahoittaa Opetushallitus.

Lähialue tutuksi - Lähialuekaveri kotoutumisen tukena -hanke on kolmivuotinen, aina vuoteen 2026. Hankkeessa edistetään maahan muuttaneiden lasten ja perheiden hyvän elämän edellytyksiä, esimerkiksi maahan muuttaneet lapsiperheet saavat vapaaehtoisten lähialuekavereiden kautta kontakteja suomalaisiin ihmisiin sekä Suomeen kotoutuneisiin vertaisiin, tutustuvat kotinsa lähialueisiin, siellä liikkumiseen, alueen palveluihin ja mahdollisuuksiin. Samalla tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin, opitaan suomen kieltä arkisissa tilanteissa ja voidaan ystävystyä. Rahoitus hankkeelle on saatu STEA:lta (Yhteiset Lapsemme ry 2023).

3 KANSAINVÄLINEN ADOPTIO SUOMESSA

Kansainvälisen adoption kautta vuosittain Suomeen tulevien lasten määrä on pienentynyt sadoista lapsista kymmeneen, joista suurin osa on erityisen tuen tarpeessa. Runsaan vuosikymmenen aikana kansainvälinen adoptio on muuttunut. Eniten lapsia tuli 2005, 308. Vuonna 2019 Suomeen tuli enää 67, vuonna 2020 27, vuonna 2021 67 ja vuonna 2022 57 lasta. Nykyisin toimilupia on kahdeksan maan kanssa: Bulgarian, Etelä-Afrikan, Filippiinien, Intian, Kiinan, Kolumbian, Tsekin tasavallan ja Thaimaan. (Lapinleimu 2022, 124-125). Suomeen on adoptoitu 1.5.1985 jälkeen noin 5000 lasta kolmen palvelunantajan kautta. (Pelastakaa lapset ry 2021). Suomen kansainvälinen adoptio on pääsääntöisesti ollut maltillista, jos esimerkiksi verrataan naapurimaahamme Ruotsiin, jossa väkilukuun suhteutettuna on kansainvälisiä adoptioita Euroopassa eniten, noin 60 000 lasta (Adoptionscentrum 2023).

3.1 Adoptioprosessi

Uusi adoptiolaki (22/2012) tuli voimaan 1.7.2012 aiemman lapseksiottamista lain (153/1985) tilalle (Adoptiolaki). Adoptio perustuu aina lapsen etuun ja se on pysyvä sekä juridinen ratkaisu. Lapsia adoptoidaan kansainvälisesti ja kotimaan sisäisesti. Adoptiovanhemman tulee olla 25-vuotta täyttänyt ja enintään 50 vuotta vanha, eikä vanhemman ja lapsen ikäero saa olla yli 45 vuotta.

Ensimmäinen vaihe prosessia on osallistua adoptioneuvontaan. Adoptioneuvontaa järjestävät Pelastakaa Lapset ja kotikunnan sosiaaliviranomaiset. Osallistuminen neuvontaa ei vielä ole päätös ryhtyä adoptioprosessiin. Sosiaalityöntekijä näkee neuvonnan aikana adoptiohakijoita useaan otteeseen ja neuvontaan menee keskimäärin noin vuosi (Interpedia 2023). Neuvonnan tarkoituksena on edistää ja valmentaa vanhempien valmiuksia adoptiovanhemmuuteen, sekä samalla arvioida riittävätkö heidän valmiutensa ja voimavaransa adoptiovanhemmuuteen. Neuvonnan lopuksi sosiaalityöntekijä tekee kirjallisen kotiselvityksen, joka liitetään adoptiolupahakemuksen liitteeksi ja lähetetään Valviraan adoptiolautakunnan lupa jaostoon. Kansainväliset adoptiot vahvistetaan yleensä lapsen synnyinmaassa (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 43-44).

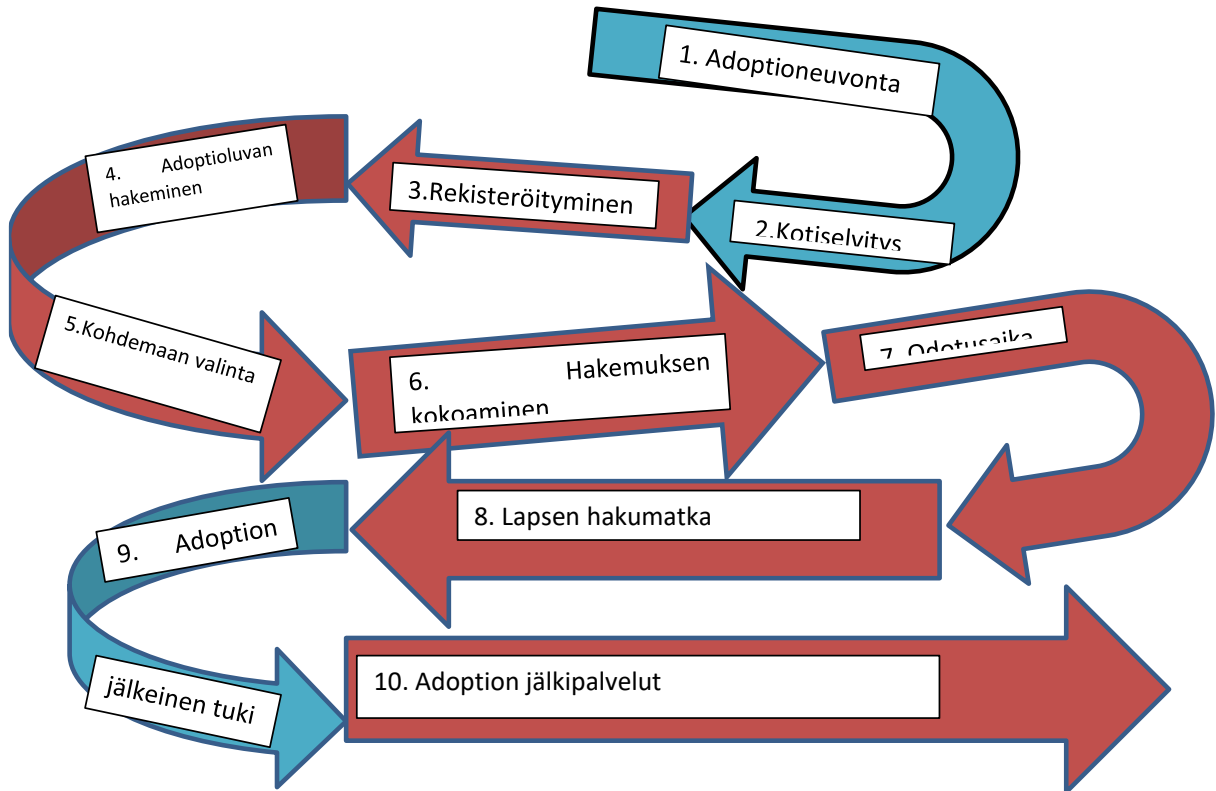
Neuvonnan aikana valitaan palvelunantaja ja rekisteröidytään asiakkaaksi. Kansainvälisessä adoptiossa palvelunantajia ovat Pelastakaa Lapset ja Interpedia jotka ovat Suomen adoptiolautakunnan valtuuttamia adoptiopalvelun antajia. Kansainvälinen adoptiopalvelu antaa tietoa adoptioon vapaana olevista lapsista, adoptioprosessista ja kustannuksista. Se opastaa adoptioluvan hakemisessa ja kohdemaan valinnassa, lähettää hakemuksen kohdemaahan ja pitää yhteyttä kohdemaan adoptio viranomaisiin. Adoptiopalvelu valvoo omalta osaltaan, että adoptio toteutetaan lapsen edun mukaisesti. Palvelu välittää tiedon perheelle esitetystä lapsesta, ohjeistaa haku matkaa varten ja avustaa adoption rekisteröimisessä ja adoption vahvistamisessa. Kansainvälinen adoptiopalvelu myös toimittaa lapsen seurantaraportit kohdemaahan, avustaa juurimatkoissa ja tekee jälkipalvelu tiedusteluja.

Adoptioneuvonnan päätteeksi anotaan adoptiolupaa Valviran adoptio lautakunnalta ja tähän liitetään sosiaalityöntekijän aikaisemmin laatima kirjallinen kotiselvitys. (Interpedia, 2023, Pelastakaa lapset 2023). Myönnetty lupa on kaksi vuotta voimassa ja sen jälkeen voi anoa jatkolupaa. (Interpedia 2023, Pelastakaa Lapset 2023).

Kun kohdema on valittu, on hakemuksen kokoamisen vuoro. Palvelunantaja antaa ajan tasalla olevat ohjeet ja listan hakemuksen kokoamista varten, ja hakijat keräävät asiakirjat itse. Ne myös tarkastetaan, käännetään ja laillistetaan, minkä jälkeen palvelunantaja lähettää ne kohdemaan adoptioviranomaisille (Interpedia 2023).

Odotusaika on vaihe, jonka aika voi vaihdella suuresti, siksi jokaisen prosessin odotusaika on yksilöllistä, ja siihen vaikuttaa kohdema sekä lapsen ikään ja terveydentilaan vaikuttavat toiveet. Palvelunantajat tiedottavat asiakkaitaan aina kun prosessissa tapahtuu etenemistä. Tämä aika onkin oivallinen aika tutustua kohdemaahan, etsiä tietoa ja osallistua seminaareihin.

Lapsiesitys on esitys, jossa esitellään hakijalle nimetty lapsi. Adoptionhakijat saavat tietoa lapsen taustasta ja terveydentilasta. Mikäli hakijat hyväksyvät lapsiesityksen, kohdemaassa jatketaan juridista prosessia adoptiota varten. Hakumatkalle lähdetään maasta riippuen muutaman viikon tai useiden kuukausien kuluttua lapsiesityksen hyväksymisestä, ja hakumatka kestää muutamasta viikosta muutamaa kuukauteen. On kohdemaasta riippuvaista, vahvistetaanko adoptio kohdemaassa vai vasta kun perhe on palannut Suomeen.

Kuvio 1: Adoptioprosessi Interpedian kuvion (2022) pohjalta.

Suomessa adoptioneuvonta jatkuu sosiaalityöntekijän seurannalla. Synnyntömaan viranomaiset haluavat raportteja lapsen sopeutumisesta perheeseen ja kohdemaan. Interpedian sivuilla on lajiteltu kohdemaittain, miten monta raporttia kohdemaan adoptioviranomaiset tarvitsevat ja miten kauan seuranta kestää. Joissakin kohdemaissa vaaditaan, että raportteja kirjoittavat sekä sosiaalityöntekijä että perhe itse. Seuranta on eri maiden välillä hyvin erilaista. Adoption vahvistamisen jälkeen adoptioneuvontaa antava taho säilyttää asiakirjoja 100 vuotta. Asiakirjoista tulee ilmi tietoa adoptioon liittyvistä olosuhteista, perheen valinnasta, eri osapuolten kanssa tehdystä työstä (Finlex 92 §, Interpedia 2023).

Joissain tapauksissa adoptiolupaa voi hakea ilman palvelunantajaa, lähinnä siinä tapauksessa, että adoptoitava lapsi on hakijan lähisukulainen, ja adoptoitavan lapsen alkuperämaassa ei toimi suomalaista palvelunantajaa. Myös näissä tapauksissa hakijoiden on ennen luvan hakemista saatava Suomessa adoptioneuvontaa. Adoptiolautakunnalle on esitettävä riittävä selvitys, jotta adoptioluvan antamista voidaan harkita sekä siitä että lapsi on kansainvälisen adoption tarpeessa. Esimerkkinä tästä on, jos sukulaislapsi on jäänyt orvoksi ja hänen ei ole mahdollista

jäädä kotimaahansa muiden sukulaisten kasvatettavaksi. Adoptiolautakunnan on ilman palvelunantajaa tapahtuvissa adoptioissa arvioitava, onko suunniteltu adoptio lapsen edun mukainen. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 21 artiklan ja Haagin kansainvälisiä adoptioita koskevan yleissopimuksen 4 artiklan mukaan kansainvälisissä adoptioissa tulee lisäksi noudattaa subsidiariteettiperiaatetta. Kansainvälistä adoptiota voidaan harkita vasta, jos on ensin riittävästi tutkittu, voidaanko lapsi adoptoida tai sijoittaa sijaisperheeseen tai jollakin muulla sopivalla tavalla hoitaa hänen omassa maassaan. Adoptiolautakunnan on subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti tarkasteltava, voisiko lapsi kansainvälisen adoption sijasta kasvaa alkuperävaltiossaan joko omassa perheessään tai esimerkiksi siellä mahdollisesti olevien muiden lähisukulaisensa luona. Kun adoptiolautakunta käsittelee hakemusta ilman palvelunantajaa tapahtuvaan adoptioon, sen on riittävällä tavalla voitava varmistua siitä, että adoptio on lapsen edun mukainen ja lapsi on kansainvälisten sopimusten mukaisesti adoptiovapaa. Koska hakijalla ei ole adoptiopalvelunantajaa, on tarvittavien asiakirjojen hankkiminen, käännättäminen, legalisointi hakijan itsensä hoidettava (Valvira 2023).

3.2 Adoption erityisyys

Adoptioon ryhtyminen on yleensä pitkällisen harkinnan tulos. Adoptiovanhempien on pitänyt käsitellä omat traumansa, ennen prosessiin ryhtymistä. Adoptiovanhempien on oltava valmiita kokonaisvaltaiseen arvioimiseen. Tämä onkin joissain tapauksissa koettu adoptiovanhemman mielestä epämieluisana osana prosessia, kun omaa vanhemmuutta arvioidaan ulkopuolisen silmin. Pääosin adoptiovanhemmat kokevat tämän osan vaiheena, jonka kautta saadaan paljon tietoja käytänteistä. Prosessiin lähtemiseen keskeisimpiä syitä ovat, että lapsettomuushoidot eivät ole tuottanut toivottua tulosta ja biologisen lapsen saamiseen ei ole mahdollisuutta. Tämä itsessään on jo trauma ja ennen prosessiin lähtemistä on adoptiovanhempien pitänyt käsitellä luopumisen trauma (Eriksson 2009, 25).

Jokaisella adoptiolapsella on oma yksilöllinen taustansa ja tarinansa, joka jo itsessään muokkaa perheen tarpeita. Lisääntynyt adoptiolasten erityistarpeisuus vaatii adoptiovanhemmilta perehtymistä ja valmiuksia. Adoptiolapset eivät siis ole yhtenäinen ryhmä, mutta lapsen kasvatusta ajatellen heillä on yhdistäviä tekijöitä, kuten traumoja kiintymyssuhteessa (Nukarinen & Ukola-Mikkola 2017, 24). Yhä useammin kansainvälisesti adoptoitu lapsi on erityistarpeinen. Erityistarpeiseksi määritetään kaikenikäiset lapset, joilla on vamma tai vakava sairaus. Usein

erityistarpeisella lapsella on psyykkinen ja fyysinen erityistarve (Kalland 2015, 360-361). Osa adoptionhakijoista toivoo pientä ja tervettä lasta. Nykyään pienet ja terveet lapset, saavat usein kodin synnyinmaastaan. Joistain maista kansainväliseen adoptioon päätyy vain erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia. Muutos on tapahtunut 2000-luvulla, tästä kertoo lähtömaiden vaurastuminen ja niiden kyky vastata adoptiolasten tarpeisiin.

Tästä syystä onkin tärkeää neuvontavaiheessa valmistaa adoptionhakijaa erityistarpeisen lapsen adoptioon sekä selvittää adoptiohakijan valmiudet erityistarpeisen lapsen adoptioon. Hakijalle tulee antaa prosessista oikeaa tietoa, jonka avulla hakija voi muodostaa realistisen kuvan tulevasta adoptoitavista lapsista. Adoptioperheet tarvitsevat palveluja perheen muodostamisen sekä lapsen kasvun ja kehityksen tueksi.

Adoptiovanhemmuudessa on paljon samankaltaisuutta kuin biologisessa vanhemmuudessa. Kumpaankin vanhemmuuteen kuuluu iloitemista ja huolenaiheita lapseen liittyvissä asioissa. Samalla tavalla vanhemmuuteen kasvetaan, luetaan oppaita, kysellään neuvoja, uskaltaudutaan aivan uuteen vanhemmuuden maailmaan. Päästään osaksi leikkipuisto-, päiväkotij- ja koulu- maailmoja vanhemman roolissa. Saadaan iloita, kun lapsi oppii uusia asioita tai kun he ensimmäisen kerran sanovat äiti tai isä. Pelätään, kun he opettelevat ajamaan polkupyörillä, itketään koulujen päätösjuhlissa (Moilanen 2019). Adoptiovanhemmuuteen liittyy kuitenkin omia erityispiirteitä, kuten se tieto, että biologisia vanhempia ei näy perheen arjessa, mutta he voivat kuitenkin jollain tavalla olla läsnä esimerkiksi lapsen puheessa (Koskinen 2015, 191). Sekä se, että perheen ulkopuoliset tahot voivat kyseenalaistaa adoptiovanhemmuutta.

3.3 Adoptio toimijat

Osa adoptio toimijoista tarjoaa lakisääteistä adoptio neuvontaa, lakisääteistä adoption jälkeistä tukea adoption eriosapuolille sekä lakisääteistä jälkipalvelua adoptoiduille Adoptio toimijoilla on myös muuta adoptioon liittyvää toimintaa, kuten koulutuksia, leirejä ja vertaistukea. Esitteen teille nyt tärkeimpiä järjestöjä, adoptio kentällä.

3.3.1 Pelastakaa Lapset ry:n kansainväliset adoptiopalvelut

Pelastakaa Lapset ry on perustettu poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomaksi kansalaisjärjestöksi vuonna 1922. Sen tärkeimpiä tehtäviä on pyrkiä edistämään vaikeissa oloissa elävien lasten oikeuksia niin Suomessa kuin maailmalla. Kansainvälinen Save the Children –liike toimii lasten hyväksi jo yli 120 maassa, ja Pelastakaa Lapset on osa tätä liikettä. Järjestö on yksi johtavista adoptiotyön asiantuntija ja kehittää niin kotimaan, kansainvälisen adoption kuin adoption jälkeisten palvelujen tuottamista Suomessa. Järjestö on läsnä adoptioluvan hakemisesta lapsen Suomeen saapumiseen ja aina, kun tarvitaan ohjausta adoptioon liittyvissä asioissa, tai kun tarvitaan yhteyksiä adoptiokontakteihin. Yhteistyötahot kohdemaissa on valikoituneet ammatillisen osaamisensa perusteella. Yhdistyksen toimenkuvaan kuuluu avustaa adoption eri osapuolia kuten adoptiolapsia, adoptionuoria ja aikuisia, adoptiovanhempia, biologisia vanhempia adoption eri vaiheissa, myös vuosia adoption jälkeen jälkipalvelussa ja juurimatkoissa. Pelastakaa Lapset ry on Suomen adoptiolautakunnan valtuuttamana adoptiopalvelunantajana. Pelastakaa Lapset ry noudattaa kansainvälisissä adoptioissa YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta, Yleissopimusta lasten suojelusta sekä yhteistyöstä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa, ns. Haagin yleissopimusta, Suomen adoptiolakia, lapsen lähettävän maan adoptiolainsäädäntöä sekä Pohjoismaisen adoptioneuvoston (Nordic Adoption Council) toimintaperiaatteita. Pelastakaa Lapset on Pohjoismaisen adoptioneuvoston sekä eurooppalaisten adoptiojärjestöjen kattojärjestön Euradoptin jäsen (Pelastakaa Lapset 2023).

3.3.2 Interpedia ry

Interpedia ry on voittoa tavoittelematon ja sitoutumaton lapsen oikeuksia ja suojelua kansainvälisesti edistävä suomalainen asiantuntijajärjestö. Interpedia ry on vuonna 1974 adoptiovanhempien perustaman järjestö, jolla on kaksi toimialuetta kansainvälinen adoptio ja kehitysyhteistyö. Järjestö työskentelee edistääkseen lapsen oikeuksien toteutumista, YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti. Järjestössä pyritään siihen, että jokaisella lapsella olisi oikeus turvaan ja että tämä toteutuisi mahdollisimman monen lapsen kohdalla. Interpedia toimii adoptiopalvelunantajana kansainvälisissä adoptiossa Suomen adoptiolautakunnan valtuuttamana. Yhteistyötä Interpedia tekee adoptionhakijoiden ja ulkomaisten palvelunantajien kanssa Suomen adoptiolainsäädännön mukaisesti. Yhdistyksellä on pitkä kokemus kansainvälisessä adop-

tiotoiminnassa sekä laajat yhteydet ulkomaille. Interpedia on kotimaisen Lastensuojelukeskuksen, että eurooppalaisten adoptiojärjestöjen yhteistyöjärjestön EURADOPT:n sekä Pohjoismaisen adoptioneuvoston (Nordic Adoption Council) jäsen (Interpedia 2023).

3.3.3 Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala

Helsingin sosiaali- ja terveyslautakunta aloitti adoptiopalvelunantajana vuonna 1985 ja toiminta jatkui marraskuuhun 2015 asti. Tämän jälkeen ei enää otettu uusia asiakkaita adoptiopalveluun. Sosiaali- ja terveyslautakunta päätöksellään keskeneräiset asiakkuudet hoidetaan loppuun. Helsingin kaupungin adoptioyksikkö jatkaa adoptioneuvonnan antamista, lakisääteistä adoption jälkeistä tukea, lakisääteistä jälkipalvelua adoptoiduille sekä muuta adoptioon toimintaan. (Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala 2023).

3.3.4 Muut toimijat

Adoptioperheet ry tarjoaa valtakunnallisesti vertaistoimintaa, neuvontaa, edunvalvontaa ja tietoa kaikille, joita adoptio koskettaa. Nettisivuille ja järjestön laatimiin oppaisiin on kerätty hyödyllistä tietoa adoptiosta, ja vapaaehtoiset järjestävät monenlaista vertaistukitoimintaa sekä mentorointia. He kouluttavat vapaaehtoisia, esimerkiksi mentoreiksi. Lisäksi Adoptioperheet ry järjestää adoptioon ja jälkipalveluihin liittyviä keskustelutilaisuuksia ja tapahtumia. Varsinaista lakisääteistä jälkipalvelua järjestö ei tarjoa, mutta osaa ohjata asiantuntijoiden, kuten adoptioihin perehtyneiden sosiaalityöntekijöiden, juristien ja psykologin luokse (Adoptioperheet 2023).

Yhteiset Lapseemme ry tarjoaa adoptiovalmennuskursseja, joissa on mahdollisuus pohtia kansainväliseen adoptioon liittyviä kysymyksiä, kuten esim. Adoption erityisyyttä, etiikka ja rasismia. Kurssit ovat pääsääntöisesti fokuoituneet kansainväliseen adoptioon, mutta ovat avoimia kaikille adoptiota harkitseville. Kursseilla ei käydä maakohtaisia informaatioita, vaan sen hoitaa adoptiopalvelunantajat, omissa maainfo-tapahtumissa. Kaikissa kansainväliseen adoptioon luovuttavissa maissa pidetään arvossa sitä, että adoptionhakijat ovat hyvin valmentautuneita. Valmennuskurssien käyntiä edellytetään monissa maissa ja usein pyydetäänkin hakemukseen liitteeksi todistus valmennuskurssista. Yhteiset lapseemme ry järjestää suomen-, ruotsin- ja eng-

lanninkielisiä valmennuskursseja. Yhteiset lapsemme ry tarjoaa adoptiokuraattorin asiantuntevaa matalan kynnyksen tukipalvelua niille, joita askarruttaa jokin adoptioon liittyvä asia. Adoptiokuraattorilta voi saada tietoa jälkipalveluun hakeutumisesta sekä keskustelutukea asian pohittamiseen (Yhteiset lapsemme ry 2023).

3.4 Jälkipalvelut

Jälkipalvelut ovat laissa määrättyä, adoptioprosessiin kuuluvaa vapaaehtoista palvelua, joka on maksutonta. Palvelu on tarkoitettu adoption toteuduttua, esimerkiksi tilanteessa missä tarvitaan synnyinmaasta tietoa ja yhteydenottoa maan viranomaisiin. Jälkipalvelua on saatavilla kansainvälisessä adoptiossa palvelunantajilta, jotka saavat tähän palveluun valtiolta rahoitusta (Adoptioerheet 2023).

3.4.1 Juurimatkat

Kun puhutaan juurimatkasta, tarkoitetaan adoptoidun tekemää matkaa synnyinseudulle. Käsitettä on perinteisesti käytetty matkasta, jonka aikana adoptoitu pyrkii löytämään tietoa taustastaan ja biologisista sukulaisistaan, ehkä jopa tapaamaan biologista sukuaan. Laajemmin ajateltuna juurimatalla voidaan tarkoittaa mitä tahansa tutustumismatkaa seudulle, jossa adoptoitu on syntynyt tai asunut ennen adoptiota. Juurien etsiminen ei ole aina helppoa, ja sille on tärkeää antaa riittävästi aikaa.

Taustan lisäselvittelyn tulisi aina perustua adoptoidun omaan aloitteeseen ja kiinnostukseen. Vanhemman tulee siis kunnioittaa lapsen päätöstä, jos tämä ei halua ottaa selvää biologisesta taustastaan. Jos tahdot vanhempana etsiä tietoja lapsesi puolesta, on tärkeää, että adoptoitu huomioidaan ja otetaan mukaan prosessiin – myös silloin, kun kyse on alaikäisestä lapsesta. Samalla on kuitenkin varmistettava, että hänellä on valmiuksia käsitellä prosessin aikana eteen tulevia asioita. Yhteydenotosta jää aina jälki adoptiopapereita arkistoivan tahon järjestelmiin. Adoptoidulla on siis mahdollisuus saada myöhemmin tieto selvittelystä, mikä voi aiheuttaa pettymyksen tai suuttumuksen tunteita. Vaikka selvittelyn tuloksista olisi puhuttu, adoptoitua voi jäädä askarruttamaan, miksei etsintätyötä tehty yhdessä. Adoptiovanhempaa saattaa mietityttää, ehtiikö tietoja kadota tai biologisia sukulaisia kuolla, jollei toimi jo ennen lapsen mahdollisen

oman kiinnostuksen heräämistä. Näistä pohdinnoista kannattaa jutella palvelunantajan tai vertaisten kanssa (Adoptioperheet ry 2023, Interpedia 2023).

3.4.2 Adoptiopaperit

Adoptiopapereilla, tarkoitetaan kaikkia niitä papereita, jotka adoptiomaasta on saatu lapsen mukana Suomeen. Asiakirjojen sisältö riippuu usein syntymämaan ja adoptiokontaktin käytännöistä. Eri maissa ja eri vuosikymmenillä käytänteet siitä, mitä ja miten paljon tietoa kirjataan, ovat vaihdelleet paljon. Maan sisälläkin voi olla suuria eroja kirjatun tiedon määrässä ja laadussa. Joskus tiedot voivat olla ristiriitaisia, kuulopuheisiin perustuneita tai jopa täysin virheellisiä. Tarkoitus on voinut olla esimerkiksi suojella biologista äitiä, avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen tuomalta stigmalta tai seuraamuksilta. Jos taas Suomen adoptiopapereilla ei ole adoptiota koskevia asiakirjoja tai adoptio on ollut yksityinen, tietoa saattaa olla vaikea saada. Palvelunantajien tiedot saattavat olla rajalliset, eikä synnyinmaasta välttämättä ole saatavissa enempää tietoa. Adoptiota koskevia virallisia asiakirjoja ei myöskään välttämättä ole tallella syntymämaassa. Toisaalta joskus tietoa voi olla saatavilla hyvinkin paljon. Tilanne vaihtelee maasta ja adoptiokontaktista toiseen. Asiakirjojen tilaaminen syntymämaasta ja niiden käännettäminen voi kestää kauan ja aiheuttaa kustannuksia. Kulut eivät valitettavasti kuulu maksuttoman jälkipalvelun piiriin, vaan ne on maksettava itse. Adoptoidulla on kuitenkin mahdollisuus olla yhteydessä kotikuntansa sosiaalitoimeen ja kysyä mahdollisuutta maksusitoumukseen mahdollisten kulujen kattamiseksi (Interpedia ry 2023, Pelastakaa lapset ry 2023).

Adoptoidulla on oikeus pyytää taustatietojaan adoptioviranomaisilta iästä riippumatta. Joskus kuulee sanottavan, että adoptoidun tulee olla täysi-ikäinen saadakseen tietoa juuristaan. Tämä tieto ei pidä paikkaansa. Sosiaalityöntekijään voi olla yhteydessä myös alaikäinen kansainvälisesti adoptoitu, yhdessä adoptiovanhempiansa kanssa. Useimmat adoptiovanhemmat ymmärtävät lapsensa tiedontarvetta ja haluavat olla tukena etsinnässä. Adoptiovanhemmat voivat joissain tilanteissa, suhtautua adoptiolapsen juurien etsimiseen kielteisesti, tällöin sosiaalityöntekijä opastaa ja ohjeistaa adoptiovanhempia tiedon ja avoimuuden tärkeydestä. Vaikka adoptiovanhemmat vastustaisivat tietojen antamista, on adoptoidulla joka tapauksessa oikeus palveluun ja tietoon juuristasi myös alaikäisenä. Sosiaalityöntekijän vastuulla on arvioida, voidaanko

alaikäiselle adoptoidulle antaa kaikkia tietoja. Tiedoissa saattaa käydä ilmi, esimerkiksi jos biologinen vanhempi on kuollut, tällöin tieto voi olla haitallista alaikäiselle adoptiolapselle (Juuret-opas 2023).

3.4.3 Geenitutkimus

Teknologian kehityksen ja suurten tietokantojen avulla geenien kartoitus on tullut helpommaksi ja halvemmaksi. Kuluttajille suunnattuja geenitestejä, joiden avulla voi lähteä selvittämään geneettisiä juuriaan on tarjolla runsaasti. Markkinoilla on useita yrityksiä, jotka tarjoavat geenitutkimuksia ja nämä tutkimukset ovat tehty kuluttajalle erittäin helpoksi. Ensiksi tilataan valitulta yritykseltä paketti, jossa voit saada tietoja omasta etnisestä tai maantieteellisestä alkupe-rästään, löytää sukulaisia tai saada tietoa mahdollisista perinnöllisistä sairauksista. Yritys lähettää paketin, joka sisältää tarvittavat välineet, joilla näyte otetaan. Yleensä otetaan sylkinäyte, joka postitetaan takaisin yrityksen laboratorioon, jossa geenitutkimus tehdään ja mahdolliset tulokset voivat olla valmiit muutamassa viikossa (Snell 2023, 10).

Geenitestipalveluita tarjoavat yritykset ovat pääsääntöisesti USA:ssa toimivia, suomalaiset tai eurooppalaiset lainsäädännöt eivät koske niitä, tämän takia onkin hyvä tutustua käyttöehtoihin ja muistaa, että USA:ssa on hyvin erilaisia käytäntöjä tietosuojan ja tietojen jakamisen suhteen. Geenitieto ei kuitenkaan kerro vain testajaasta vaan myös hänen geneettisistä sukulaisistaan. Silloin valinta jakaa omaa tietoa on myös valinta jakaa muiden tietoja. Joka tapauksessa geenitestit jakavat mielenkiintoista tietoa. Parhailaan mietitäänkin lainsäädäntöä ja ehtoja geenitietojen hyödyntämiseen (Snell 2023, 10).

“Muumipappakin oli adoptoitu!” -Asiantuntija Marja Pirttivaara

Sitran johtavan asiantuntija, Marja Pirttivaara kertoo adoptoidun ääni podcastissa geenitutkimuksesta. Pirttivaara on harrastanut pitkään sukututkimusta sekä geneettistä sukututkimusta. Suomessa on verkosto, joka on avoin ryhmä kaikille niille, joita kiinnostaa geenitutkimukset

tai joilla on kysymyksiä siihen liittyen. Geneettinen sukututkimus sai alkunsa vuonna 1999, joten mistään kovin vanhasta asiasta ei ole kyse.

Kaupallisilla geenitutkimus yrityksillä on jokaisella eri suuruiset tietokannat, mikä tietysti vaikuttaa osumien saantiin ja tätä kautta mahdollisten matchien löytämiseen (Adoptoidun äänipodcast, jakso 9).

3.4.4 Muut jälkipalvelut

Maatapaamiset ovat eri maista adoptoineiden perheiden valtakunnallisia tapahtumia, joissa koonnutaan yhteen vertaisuuden, adoptiomaan kulttuurin ja ajankohtaisten adoptioasioiden pariin, yleensä kesäaikaan. Maatapaamisissa lapset tapaavat muita samasta maasta adoptoituja, rakentavat ystävyysuhteita ja kokevat kaltaisuutta saman taustan omaavien kanssa. Kulttuuri-identiteetti vahvistuu ja mihinkään kuulumattomuuden tunteen syntymistä voidaan ennaltaehkäistä. Maatapaamisissa myös aikuiset ja nuoret saavat vertaistukea. Maatapaamiset järjestetään yleensä vapaaehtoisten perheiden voimin. Paikkakunnat vaihtuvat vuosittain. Tapahtuman järjestämiseen on mahdollisuutta saada rahallista tukea. Yleensä järjestelyissä auttaa joku edellä mainituista järjestöistä, joilta voi saada materiaalia, vakuutusturvan ja ne auttavat tiedottamisessa. Järjestöjen kautta usein voi myös saada jonkun asiantuntijan puhumaan tapahtumaan.

Vertaistoimintaa järjestetään sekä aikuisille että nuorille adoptoiduille eri puolilla Suomea sekä suomeksi että ruotsiksi. Tapaamiset ovat vapaamuotoisia, ja vapaaehtoisen järjestäjän itsensä näköisiä. Yhdistykset myös tarpeen vaatiessa avustavat spesifimpien tapahtumien järjestämisessä. Facebookista löytyy erilaisia ryhmiä, suurin osa on joko suljettuja tai salaisia ryhmiä, joihin pääseminen vaatii yhteydenottoa Adoptioperheet ry:n työntekijään, jonka kautta on mahdollista saada kutsulinkki salaiseen ryhmään. On olemassa maakohtaisia ryhmiä, sekä myös kaikille adoptoiduille isompi oma ryhmä. Erinäisiä WhatsApp ryhmiä on myös adoptoiduille nuorille ja aikuisille. Sekä maakuntakohtaisia ja valtakunnallisia ryhmiä, joiden ylläpitäjinä toimivat adoptoidut vapaaehtoiset. Lapsille ja nuorille järjestetään myös leirejä.

Mentoritoiminnassa tehtävään koulutettu kokemusasiantuntija toimii tukena adoptiopolon ja elämän eri vaiheissa. Toiminta on suunnattu eri-ikäisille adoptoiduille, adoptio-odottajille tai

adoptiota harkitseville sekä jo adoption kautta perheellistyneille. Toiminta tarjoaa matalan kynnyksen tukea adoptiopolun eri vaiheisiin valtakunnallisesti sekä suomeksi että ruotsiksi. Mentorointia on myös tarvittaessa mahdollista saada englanniksi. Mentoritoiminta perustuu henkilökohtaiseen ja luottamukselliseen vertaistukisuhteeseen mentorin ja mentoroitavan välillä (Adoptioperheet ry 2023).

4 KULTTUURI-IDENTITEETTI

4.1 Mitä on kulttuuri-identiteetti?

Kulttuuri-identiteetillä tarkoitetaan yleensä sitä tunnetta kuulumisesta ryhmään. Niihin ihmisiin, jotka toimivat samalla tavoin, puhuvat samaa kieltä ja joiden elämäntavot perustuu yhteiselle arvopohjalle. Ryhmä, joka jakaa samat arvot, kielen, historian ja perinteet, koetaan edes auttavan ryhmään kuulumisen tunnetta (Benjamin 2014, 58). Kun puhutaan tavasta järjestää ja määritellä jokapäiväistä elämää ja maailmankatsomusta tai arkisia, näkyviä käytäntöjä esimerkiksi pukeutumiseen, ruokaan ja musiikkiin liittyen, puhutaan kulttuuria määrittävistä asioista. Myös vähemmän näkyvät asiat kuten arvot, normit ja perhekäsitykset liitetään kulttuuriin (Liebkind 2000, 23). Kun nuori alkaa arvioimaan lapsuudessaan omaksuttuja arvoja, normeja, perhekäsityksiä löytääkseen samaistumispintaa, tätä kutsutaan identiteetinmuodostamisprosessiksi. Prosessin aikana nuori valitsee osan lapsuudessa omaksutuista arvoista, normeista ja loput hän hylkää siten, että samaistumispinnat ovat linjassa nuoren omien kykyjen ja arvojen kanssa. Myös varhaislapsuuden kokemuksilla on vaikutusta identiteetin muodostumiseen (Sinkkonen & Kalland 2001, 9). Nuoruuden aikana nuoren olisi hyvä käsitellä mahdollisesti lapsuudessa koettuja vaikeita asioita, koska tämä avulla nuori voi työstää niitä persoonallisuuden puolia, jotka lapsuudessa eivät kehittyneet näkyviksi.

Identiteetti rakentuu kahdesta osa-alueesta: henkilökohtainen identiteetti ja sosiaalinen identiteetti. Henkilökohtainen identiteetti rakentuu peilaamalla itseään teini-iässä muihin ympärillä oleviin läheisiin, kuten perheeseen ja ystäviin, ja hakemalla eroavaisuuksia, joiden avulla prosessoidaan omaa minä kuvaa, ainutlaatuisena yksilönä. Henkilökohtainen identiteetti kehittyy ja nuoret usein luonnehtivat itseään arvojen, uskomusten ja tavoitteiden kautta. Pikkuhiljaa nuoret alkavat myös ymmärtämään ympäröivän maailman merkityksen henkilökohtaisen identiteettinsä kehitykseen. Henkilökohtaisen identiteetin lisäksi tarvitaan myös sosiaalinen identiteetti määrittämään ihmisen koko identiteettiä. Sosiaalinen identiteetti rakentuu hakemalla ympärillä olevista läheisistä, kuten perheenjäsenistä ja ystäväistä, samankaltaisuuksia (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2013, 366, Liebkind 1988, 66-70). On todettu, että sukupuoleen, kodin kulttuuriin, valtakulttuuriin, etnisyyteen, uskontoon, kieleen, seksuaalisuuteen, sosiaaliekonomiseen statukseen tai johonkin erityispiirteeseen perustuvalla ryhmän jäsenyydellä on vaikutusta sosiaali-identiteettiin. Jokainen näistä ryhmistä rakentaa ihmisen identiteettiä ja vaikuttaa

hänen käyttäytymiseensä (Benjamin 2014, 67-68). Identiteetti muotoutuu nuoruusiän loppuvaiheessa, kun nämä kaksi identiteettiä nitoutuvat yhteen muodostamalla eheän kokonaisuuden (Lyytikäinen 2017, 10). Kautta aikain ihminen on halunnut tuntea olevansa ainutlaatuinen ja yksilöllinen, mutta samanaikaisesti hän toivoo yhteenkuuluvuutta ja samankaltaisuutta kansaihmisistä.

“Ihminen pohtii identiteettiään silloin, kun ei ole varma siitä, mihin kuuluu; kun ei osaa paikantaa omaa itseään erilaisten käyttäytymistyylien ja kuvioiden joukosta; ja kun ei ole varma siitä, valtuuttavatko muut ihmiset yksilön sille paikalle, jonka hän valitsee, jotta kaikki osaisivat olla yhdessä niin kuin pitää.”

-Sosiologi Zygmunt Bauman

Suurin osa kansainvälisesti adoptoiduista kokee itsensä identiteetiltään ja kulttuuriltaan suomalaisiksi, mutta heidät usein määritellään ulkomaalaisiksi, jos adoptoidun ulkonäkö poikkeaa kantäväestöstä. Saadaksean ympäristön hyväksynnän kansainvälisesti adoptoidut joutuvat käymään niin sanottuja identiteettineuvotteluja. Identiteettineuvotteluissa adoptoitu joutuu vakuuttelemaan suomalaisuuttaan ulkopuolisille. Adoptiotausta yleensä koetaan riittäväksi suomalaisuuden määritelmäksi, verraten muihin maahanmuuton syihin (Koskinen 2008, 100). Kansainvälisesti adoptoitujen keskuudessa etninen identiteetti saattaa nousta esiin, yleensä nuoruusiän ja aikuisuuden taitteessa, ja niiden merkitys saattaa vähentyä ja korvautua vaikkapa ammatillisella tai yhteisöllisellä samaistumisella (Benjamin 2014, 30)

Kulttuuri-identiteetin kehitykseen liittyvä olennainen asia on kieli. Kieli on merkittävä osa kulttuuri-identiteettiä ja antaa yksilölle ryhmään kuulumisen tunteen. Kieli on osa ihmisen minäkuvaa ja usein sitä pidetäänkin koko identiteetin peruspilarina. Kieli on keskeisessä roolissa identiteetin sosiaalisessa kehityksessä, koska kieli on se väylä, jota pitkin etnisyyttä ja kulttuuri välittyvät. Aikoinaan kaksi- tai monikielisyys ei kannustettu ja sen katsottiin häiritsevän lapsen oppimista ja kielenkehittymistä. Kuten kielitieteilijä Antonella Sorace toteaa *The Guardian lehden artikkelissa*: “Nykyisin kaksi- tai useampikielisyys nähdään lähes normina ja maailmanlaajuisesti suurin osa ihmisistä puhuukin vähintään kahta kieltä.” (The Guardian, 2016).

Kaksikielisyyden ja monikielisyyden tuomia etuja on tutkittu paljon ja sen positiiviset vaikutukset ovat laajalti tunnustettuja (Lehtonen, Soveri, Laine, Järvenpää, de Bruin & Antfolk 2018, 144).

Useimmiten adoptoitujen identiteettitutkimuksissa ollaan kiinnostuneita siitä, miten he muodostavat identiteettiään suhteessa etnisyyteen (Ruohio 2016, 27-29). Tutkimukset osoittavat, että kansainvälisesti adoptoidun oma identiteetin määrittely on usein ristiriidassa sen kanssa, miten muut ihmiset hänet määrittelevät. Ympäristön määritelmät adoptoidusta tulevat näkyviksi esimerkiksi rodullistamisen ja rasismien kokemuksina (Koskinen 2014; 2015; Rastas 2007).

Konkreettisena esimerkkinä, ruotsalaisen vertailututkimuksen mukaan ne kansainvälisesti adoptoidut, jotka etnisyydeltään poikkesivat kantaväestöstä, kohtaavat ihonvärinsä johdosta syrjintää ja rasismia työmarkkinoilla, joten usein ne kansainvälisesti adoptoidut, jotka etnisyydeltä poikkesivat kantaväestöstä, jäivät työelämän ulkopuolelle useammin kuin ne kansainvälisesti adoptoidut, jotka ikään kuin sulautuivat kantaväestöön (Rooth 2002, 40).

Harold Grotevantin (2000) mukaan adoptoidun identiteetin kehitys pitää sisällään sen, että on ”tultava sinuiksi” sen asian kanssa, että on adoptoitu. Myös haastatteluissa nousi esiin, että adoptoidut kokivat olevansa identiteetiltään adoptoituja suomalaisia. Adoptioidentiteetti on määritelty Grotevantin ja hänen kollegoidensa toimesta ”henkilön tunteeksi siitä, kuka hän on adoptoituna ihmisenä” (Grotevant, Dunbar, Kohler & Lash Esau 2000, 379-381).

Reetta Kurjonen pohtii kirjassaan *Minä, adoptoitu* (2008), että jos hän olisi ollut tietoisempi etnisyydestään ja tietoisempi adoptiotaustastaan olisi hän varmasti ollut vähemmän ahdistuneempi kiusaamisesta, jonka hän liitti, johtuvan adoptiosta (Kurjonen 2008, 32-33).

4.2 Adoptiovanhemmat kulttuuri-identiteetin tukijoina

Vanhemmilla on merkittävä vaikutus kansainvälisesti adoptoidun lapsen kulttuuri-identiteetin kehittymisessä. Tutkitusti on tärkeää olla kiinnostunut lapsen lähtökulttuurista, vaikka lapsi parhaillaan kävisikin suomalaisen kulttuuriin sopeutumisessaan läpi vaihetta, jolloin syntymämaan kulttuuri koetaan asiana, joka pitäisi unohtaa ja lapsia haluaisi vain sopeutua uuteen perheeseensä ja kulttuuriinsa (Kaivosoja-Jukkola 2014, 62-64). Kirjailija Lilly Korpiola siteeraa teoksessaan *Pitkä tie äidiksi tanskalaista adoptiopsykologia* Robert Jonasenian, jonka mukaan

”pitkällä aikavälillä ajateltuna tärkeintä vanhempien lasten adoptiossa on kiintymyssuhteen luomisen lisäksi lapsen kulttuurihistorian ylläpitäminen” (Korpiola 2014, 148-149). Adoptiovanhemman suhde lapsen lähtökulttuuriin vaikuttaa vanhemman kykyyn rakentaa yhdessä lapsen kanssa siltaa menneen ja nykyisyyden välille. Vanhemman myönteinen ja aktiivinen suhde lapsen lähtökulttuuriin tukee lapsen identiteetin muodostumista. Myös Benjamin (2014, 79-81) toteaa kodin, perheen ja ympäristön välittämän positiivisen kuvan lapsen etnisyydestä olevan merkittävä tekijä kulttuuri-identiteetin rakentumisessa. Adoptiovanhempien tulisi tunnistaa adoptioperheisiin liittyvät erityispiirteet ja erot verrattuna muihin perheisiin ja tukea adoptoituja näiden osoittaessa kiinnostusta adoptiohistoriaansa ja syntyperäänsä kohtaan (Kirk 1964).

Kun adoptioon liittyvä kommunikointi perheessä on avointa ja sensitiivistä, saa se adoptoidun tunteaan adoptioon liittyvät ajatuksensa ja tunteensa hyväksytyiksi ja ymmärretyiksi adoptioerheissä (Brodzinsky 2005b, Colaner & Soliz 2017, 41). Avoimuus ei ole kuitenkaan aina mahdollista. Erityisesti kansainvälisissä adoptioissa, ei aina ole mahdollisuutta tietää lapsen adoptiotarinaa. Kuitenkin tärkeänä pidetäänkin silti sitä tapaa, jolla adoptioerheissä kommunikoidaan adoptiosta (Brodzinsky 2005a, 8-12, Colaner & Soliz 2017, 48). Keskeistä adoptioerheen kommunikaatiossa on oikea-aikainen kertominen adoptiosta adoptoidun kehitystä tukevalla tavalla. Erityisesti adoptiovanhempien avoin kertominen varhaisessa vaiheessa adoptiolapselle, siitä miten ja miksi adoptioerhe syntyi, muokkaavat adoptoidun kehittyvää käsitystä itsestään adoptoituna (Grotevant & Von Korff 2011, 393-401, Wrobel, Kohler, Grotevant & McRoy 2003, 53-58). Tällä avoimella kommunikaatiolla on havaittu olevan yhteys adoptoitujen minäkuvaan, identiteetin syntyyn, hyvinvointiin myös myöhemmin elämän vaiheessa (Kranstuber & Kellas, 2011, 179-181).

Positiivinen samastuminen omaan kulttuuriin on tärkeää jo lapsen ensimmäisinä vuosina. Ne lapset, jotka ovat positiivisesti samastuneet sekä omaan että kansalliseen kulttuuriinsa yleensä arvostavat näitä molempia ollen niistä ylpeitä. Tämä koskee niin etniseen vähemmistöön kuin enemmistöönkin kuuluvia lapsia. Olisikin tärkeää, että eri kulttuureihin ja juhliin tutustuttaisiin kotona ja päiväkodissa. Lapset ovat luonnostaan uteliaita ja kiinnostuneita muista ihmisistä. Tutustumisen voi aloittaa keskustelemalla esimerkiksi juhlapyhistä, pukeutumisesta, kielistä ja musiikista, eli asioista, jotka ovat tarpeeksi selkeitä ja konkreettisia pienille lapsille (Benjamin 2020, 28-34). Koska myös kieli on niin läheisesti sidottu ihmisen identiteettiin, sen kehitystä tulisi tukea sekä kotona että koulussa. Satujen ja kirjojen lukeminen, televisio-ohjelmien katsominen, kuva- ja tunnekorttien käyttö ja arkisten asioiden nimeäminen yhdessä lapsen kanssa

laajentaa lapsen käsite- ja sanavarastoa. Kieltä voidaan vahvistaa, vaikka eläisikin toisen kulttuurin piirissä.

Suhtautuminen omaan adoptiomaan kulttuuriin voi olla myönteinen tai kielteinen ja se vaihtelee ikävaiheiden mukaan. Kulttuuri-identiteetille voidaan hakea vahvistusta tai se voidaan kokea taakkana sekä epävarmuuden ja alemmuudentunteen tuojana (Liebkind 1988, 58). Hyvällä itsetunnolla on tutkittu olevan positiivinen vaikutus kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteettiin. Hyvän itsetunnon muodostamiseen nuori tarvitsee hyväksyntää ja arvostusta lähipiiriltään. Varsinkin vanhempien rakkaus ja rohkaisu sekä hyvä koulumenestys edistää hyvää itsetuntoa. Nuoruusiän alussa itsetunto luonnollisesti heikkenee, mutta se vahvistuu peruskoulun viimeisinä vuosina. Itsetunto heikkenee, koska nuori hakee ikätovereiltaan hyväksyntää ja samalla hän myös tiedosta esim. pukeutumisensa ja ulkonäkönsä olevan kritiikin kohteena. Nämä ovat niitä vaiheita, jolloin nuori tarvitsee vahvistusta vanhemmilta omalle identiteetilleen. Nuori tarvitsee sopivissa määrin vapautta ja vastuuta elämänsä suunnitteluun, näistä syntyvä onnistumisen tunne kasvattaa nuoren itsetuntoa.

Kansainvälisesti adoptoidut, joiden perhesuhteet ja ihonväri poikkeavat normatiivisista perhe- ja kansalaisuuskäsityksistä, kohtaavat usein erityisiä identiteettiin liittyviä haasteita. Docan-Morganin (2014) tutkimuksen mukaan selityksen saaminen adoption taustalla olevista syistä lisäsi adoptoitujen ymmärrystä synnyin vanhempia kohtaan ja sai näkemään adoption oikeana ratkaisuna. Useille adoptoiduille fyysisten ja persoonallisten samankaltaisuuksien löytäminen itsensä ja synnyin vanhemman välillä lisää persoonallista ymmärrystä itsestä (Docan-Morgan 2014).

Vanhempien onkin hyvä pitää tuntosarvet valppaina ja tiedostaa se, että nuoren adoptoidun identiteetin muokkautuminen saattaa olla myrskyistä. Spesifimmän tuen etsiminen joissain tilanteissa voi olla suotavaa. Moni adoptoitu kokeekin, että terapia varhaisessa vaiheessa on tukenut identiteetin kasvussa ja oman adoption ymmärtämisessä. Adoption vaikutus nuoren elämässä on usein suurempi kuin mitä nuori itse sitä ymmärtää (Kurjonen 2008, 50).

5 LÄHESTYMISTAPA JA MENETELMÄT

5.1 Aineistonhankinta menetelmät

Lähestymistavaksi valitsin tapaustutkimuksen, koska tarkoitukseni on ymmärtää syvällisemmin selvitykseni kohdetta ja tuoda esiin kansainvälisesti adoptoitujen kokemuksia, ideoita ja näkemyksiä mahdollisten uusien kehittämisideoiden tueksi. Tutkimuksessani olen pyrkinyt syvälliseen ja kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen tutkimuskohdettani kohtaan. Tarkoitukseni ei siis ole luoda toimintoja vaan saada kansainvälisesti adoptoitujen aikuisten ääntä kuuluviin, liittyen kulttuuri-identiteetin tukemiseen. Tutkimukseni aineistona on toiminut itse tekemäni kysely, kansainvälisesti adoptoiduille järjestämäni teemahaastattelut, erilaiset dokumentit, arkistot, artikkelit, havainnot, kirjallisuus, tutkimukset, podcastit, vuosikertomukset, tilastot, raportit (Kananen 2012, 35-36). Tutkimusotteeni on laadullinen, eli kvalitatiivinen.

Kyselyiden ja haastatteluiden aineistokeruun kohderyhmäksi valitsin kansainvälisesti adoptoidut aikuiset, koska uskoin heidän jo hieman pohtineen omaa identiteettiään ja adoptiotaan. Ymmärrykseni mukaan vanhemmilla sekä adoptiolasta ympäröivillä muilla ihmisillä on suuri vaikutus kulttuuri-identiteetin muodostumiseen (Lyytinen, Korkiakangas 2006, 89-90). Tästä syystä pohdinkin kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteettiä ja vanhempien vaikutusta teoreettisessa osiossa kirjallisuuteen ja tutkimuksiin pohjautuvan teorian avulla. Esiselvitysvaiheessa hahmottelin tutkimusongelmaani havainnoimalla ja keskustelemalla lähipiirissäni olevien kansainvälisesti adoptoitujen kanssa, perehtymällä adoptioprosessiin ja kansainvälisesti adoptoitujen jälkipalveluihin sekä heille suunnatun toiminnan kartoituksella ja aineistonkeruu- ja analysointimenetelmiin tutustumalla.

Saadakseni mahdollisimman paljon kansainvälisesti adoptoituja osallistumaan kyselyyn, käytin kyselyn jakamiseen paljon erilaisia kanaviani. Facebookin kautta lähestyin kansainvälisesti adoptoiduille suunnattujen ryhmien ylläpitäjiä ja pyysin heitä jakamaan kyselyä suljetuissa ryhmissään. Aikuisten adoptoitujen ryhmän ylläpitäjät julkaisivat sen Facebook-sivuillaan. Adoptioperheet ry jako linkin omilla Instagram ja Facebook sivuillaan. Ystäväni jakoivat kyselylinkin valtakunnallisessa adoptoitujen WhatsApp-ryhmässä. Yhteiset Lapsemme ry jakoi kyselylinkin, omassa sosiaalisessa mediassaan, ja koinkin tämän parhaiten saavuttavan kansainvälisesti adoptoidut.

Teemahaastatteluun ilmoittautuneista suurin osa osallistui ensin kyselyyn. Yhden haastateltavan sain tuttujen kautta. Henkilöllä on oltava erityinen motivaatio lähteä teemahaastatteluun, ja tästä syystä pyrinkin rentouttamaan tutkijana ilmapiiriä, ennen haastattelua käydyillä sähköposteilla (Kananen 2012, 99).

5.2 Kysely

Kyselytutkimus voi olla määrällistä ja laadullista tutkimusta. Kyselyn avulla voidaan kartoittaa tietoa suurelta määrältä asiakkaita, jolloin muodostuu laaja tutkimusaineisto. Kyselyn perusteella saatu tieto saattaa kuitenkin jäädä pinnalliseksi ja asiakkaan mielenkiintoa kyselyyn ja siihen vastaamiseen on haastava arvioida (Vehkalahti 2014, 13, 20, Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 121). Ojasalon, Moilasan & Ritalahden 2015, 122, mukaan kysely soveltuu monien erilaisten aiheiden tutkimukseen. Lähtökohtana on kuitenkin, että aiheesta tai ilmiöstä on riittävästi aiempaa tutkimustietoa, johon kysymysten muodostamisen voi pohjata. Suoraan kysymällä ei aina saada vastausta asiakkaan toiveista ja tarpeista, vaan tulisi kartoittaa asiakkaan arvoja, toiminnan syitä ja tiedostamattomia tarpeita (Tuulaniemi 2011, 73). Kyselyn kysymykset voivat olla strukturoituja tai avoimia kysymyksiä. Strukturoiduissa kysymyksissä on valmiit vaihtoehdot vastauksille, joista valitaan sopivin. Tällöin tutkimustulosten käsittely on helpompaa. Avoimet kysymykset voivat olla rajattuja tai kokonaan avoimia kysymyksiä. Täysin avoimissa kysymyksissä vastausta ei ole rajoitettu, jolloin kyselyn laatija ei vaikuta vastaukseen. Avoimien kysymysten tulosten käsittely vaatii enemmän työtä (Kananen 2011, 30-31).

Ennen kyselylomakkeen suunnittelua tutustuin aiheeseen ja teoreettiseen tietoon huolellisesti. Kysymykset pohjautuvat tutkimuskysymykseen. Kehittämisen tavoitteet tulee määrittää hyvin ja asettaa kysymykset, niin että ne tulevat vastamaan kehittämisen tavoitteita. Tutkijan tulee tiedostaa mitä asioita tutkittavaan ilmiöön liittyy ja miten eri tavoin ilmiö koetaan. Kyselylomake, kysymysten järjestys ja kysymysten muotoilu vaikuttavat vastauksiin. Kysymykset tulee olla tarkoin harkittuja niin sisällöltään kuin ymmärrettävyydeltään. Kysymysten tulee olla tarkkoja sekä yksiselitteisiä ja mitään ylimääräistä ei tule kysyä. Usein avoimiin kysymyksiin vastataan vähäsanaisesti tai jätetään vastaamatta. Aktiivinen vastaajajoukko voi vastata avoimiin kysymyksiin kattavasti, jolloin niiden käyttö on perusteltua. Kyselytutkimus saisi kestää enintään 15 minuuttia. Kyselylomake testataan ennen varsinaista käyttöä. Saatekirje tulee liittää

aina kyselyyn, jotta vastaaja tietää mihin kysely liittyy, kuka kyselyn tekee, tutkimuksen tarpeellisuus, aineiston käyttö, anonymiteetti, viimeinen vastauspäivämäärä, teettäjän tiedot ja kiitokset yhteistyöstä (Vilkkä 2015, 105, Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 130-134, Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 102, 114).

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla löysin aineistosta tärkeimmät ja oleellisimmat sisällöt liittyen tutkimuksen tavoitteeseen ja tarkoitukseen. Aineiston analyysi vei enemmän aikaa kuin olin suunnitellut. Palasin yhä uudestaan aineistoon etsimään samanlaisuuksia ja eroavaisuuksia. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla pystyin kartoittamaan parhaiten heidät, jotka olivat halukkaita osallistumaan teemahaastatteluun. Myös kysely antoi erinomaisesti tietoa.

5.3 Teemahaastattelut

Tässä opinnäytetyössä käytettiin aineistonkeruun menetelmänä teemahaastattelua. Tutkimus sisältää siis osittain empiiristä aineistoa. Teemahaastattelu on toisin sanoen puolistrukturoitu haastattelu. Tämän haastattelumenetelmän ominaisuudet ovat seuraavat. Ensimmäinen asia on, että haastateltavien tiedetään kokeneen tietyn tilanteen. Toiseksi tutkittavan ilmiön tärkeitä rakenteita, osia, prosesseja ja kokonaisuutta on alustavasti selvitelty. Tämän tilante- tai sisällönanalyysin avulla tutkija on päätenyt tiettyihin oletuksiin seurauksista, jotka ovat oletettu tilanteen määräävistä piirteistä. Seuraukset kohdistuvat siinä tilanteessa mukana olleille ihmisille. Kolmannessa vaiheessa tutkija kehittää haastattelurungon analyysin perusteella. Viimeiseksi haastattelu toteutetaan. Tässä haastattelua on toteutettava suuntaamalla tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin. Kokemukset ovat tilanteista, jotka tutkija on ennalta analysoinut (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47).

Haastatteluun ilmoittautuvilla on yleensä halu, tai ainakin valmius, kertoa itsestään ja jakaa henkilökohtaisia kokemuksiaan heille entuudestaan tuntemattoman ihmisen kanssa. Näin ollen tutkimuseettiseltä kannalta haastateltavat ovat vapaaehtoisia. Haastateltavat saattavat olla keskimääräistä rohkeampia tapaamaan uusia ihmisiä ja he osaavat sanoittaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Useiden haastateltavien kanssa keskustelimme suoraan siitä, miksi he kokivat tärkeäksi osallistua. Yleisimmin mainitut syyt olivat aiheen läheisyys ja vaikuttaminen. Eräs adoptoitu nainen kiitteli, että ”oli saanut puhua aiheesta niin suoraan ja anteeksi pyytelemättä”.

Sähköposteissa kiitän osallistumisesta kyselyyn ja mielenkiinnosta haastatteluun ja lisäksi kerroin uudestaan mistä tutkimuksessa ja mistä haastattelussa on kyse. Pyrin tekemään osallistumisen mahdollisimman helpoksi, ja tästä syystä käytin Teams-alustaa, joten kaikki haastateltavat pääsivät osallistumaan ympäri Suomen. Ensimmäisessä sähköpostissa kerroin, että haastatteluun on hyvä varata tunti aikaa, ajankohdan milloin järjestän haastattelun, ja annoin muutaman vaihtoehdoisen ajankohdan, milloin voisin haastattelun järjestää. Olin etukäteen päättänyt, että en ryhdy suostuttelemaan henkilöä, joka ei vaikuta halukkaalta. Mielestäni haastattelun kannalta on tärkeää, että haastateltava ei koe, että häntä on painostettu osallistumaan. Jos henkilö ei vastannut yhteydenottoihini, oletin, että hän ei halunnut osallistua. Näin ei tapahtunut kuin kerran.

Tavoitteena oli toteuttaa 6-10 yksilöhaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Sitä voi kutsua myös kohdennetuksi haastatteluksi. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47). Liitteenä 2 on teemahaastattelun runko, jota käytettiin kaikissa haastatteluissa. Haastattelu etenee rungon perusteella teemoittain, ja näiden teemojen pohjalta keskustelu voi jatkua tutkijan ja haastateltavan intressin mukaan niin pitkälle kuin on mahdollista (Hirsjärvi & Hurme 2008, 67).

Teemahaastattelujen käyttöä aineistonkeruun muotona puoltaa se, että aihe on ilmeisen monitahoinen ja monimerkityksinen. Käytän teemahaastattelua, koska tarvitsen ymmärrystä kansainvälisesti adoptoitujen kokemuksista. Siitä miten heidän identiteettinsä on muovautunut, heille tarjotuista palveluista, sekä niiden saavutettavuudesta ja hieman kartoitusta heidän tämänhetkisistä palveluiden tarpeista ja ymmärrystä mahdollisista palveluiden kehittämisideoista. Haastattelun alussa kerroin haastateltavalle lyhyesti tutkimuksesta ja anonymitetistä. Muistutin haastateltavaa mahdollisuudesta olla vastaamatta, jos joidenkin kysymysten kohdalla siltä tuntuisi, ja keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä vaiheessa tahansa. Aloitin haastattelun kevyemmistä aiheista, kuten työstä, opiskelusta. Haastattelut lähtivät liikkeelle tällaisin helpoin kysymyksin, ja usein molemminpuolinen alkujännitys myös helpotti tässä vaiheessa (Kananen 2012, 102).

Laadulliset aineistot ovat usein puhetta ja vuorovaikutusta kahden tai useamman ihmisen välillä. Litterointi eli puheen ja toiminnan purkaminen kirjoitettuun muotoon, on keskeinen osa laadullisen aineiston haltuunottoa ja analyysiprosessia. Tässä tekstissä keskitytään tarkastele-

maan litterointia teknisenä työnä, joka vaatii aikaa ja tarkkuutta. Samalla se on kuitenkin analyysin ensimmäinen vaihe, ja tarjoaa tutkijalle mahdollisuuden tutustua aineistonsa läheisesti sekä tehdä havaintoja ja tulkintoja kerätystä aineistosta.

Tässä opinnäytetyössä aineiston analyysissä on käytetty teemoittelua. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että analyysivaiheessa esiin nousee teemoja, joiden pohjalta aineistoa tarkastellaan. Aineistossa esille nousseet teemat yhdistävät kaikkia haastatteluja ja ne pohjautuvat teema-haastattelun teemoihin. Lisäksi aineistosta esille saattaa nousta uusia teemoja, jotka nousevat lähtöteemoja mielenkiintoisimmiksi. Esille nousseet teemat pohjautuvat tutkijan havaintoihin ja tulkintoihin haastateltavien vastauksista. Haastateltavat eivät ilmaise asiaa täysin samoin, mutta tutkija tulkitsee ne kuitenkin samaan luokkaan kuuluviksi (Hirsjärvi & Hurme 40 2008, 173).

6 AINEISTON ANALYSOINTI JA TULOKSET

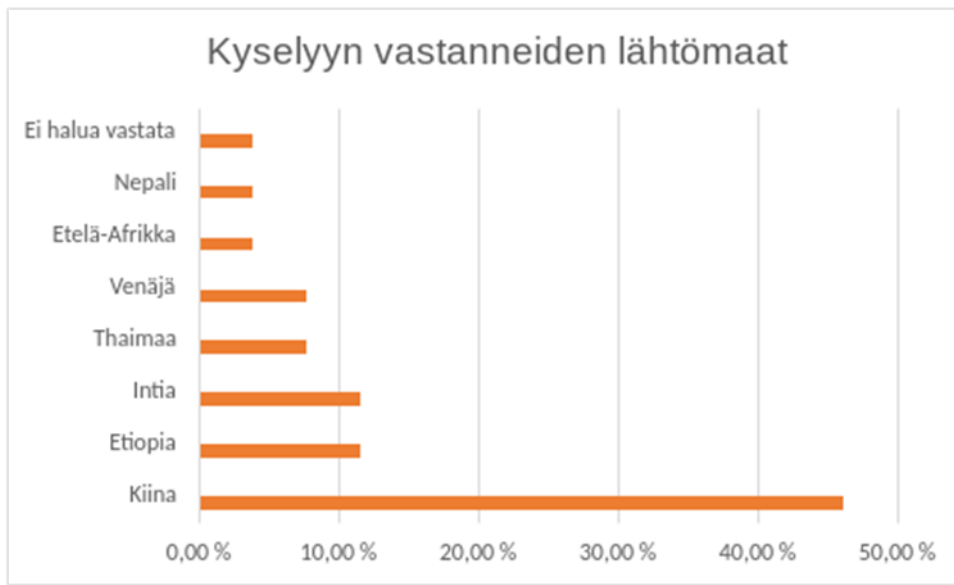
6.1 Kyselyaineiston analyysi

Laadin ja toteutin kyselyn (Liite 2.) kansainvälisesti adoptoiduille aikuisille. Ennen kyselyn tekoa olin tehnyt kehittämishankesuunnitelman eli olin tutustunut aiheeseen kirjallisuuden avulla sekä työelämän ohjaajani kanssa keskustellen. Kirjoitin ensin saatekirjeen (Liite 1.) ja suunnitelman pohjalta valitut kysymykset suoraan Webropol-alustalle, ja tämän jälkeen lähetin kyselyn tutkimustyön tilaajalle, jolta sain hyviä huomioita liittyen anonyymiyteen. Näiden avulla muokkasin kyselyä niin että anonyymius säilyi, eikä vastaajia voinut tunnistaa pienestä otannasta adoptio piireissä ja karsin muutamia kysymyksiä pois, jotka olisivat vaatineet kyseisen, aiheen tuntemista. Muokkauksien jälkeen kysymyksiä oli kolmetoista, joista kaksi pakollisia. Seitsemän kysymyksistä oli strukturoituja kysymyksiä ja viisi avoimia kysymyksiä. Viimeisenä kysyin teemahaastatteluihin halukkaiden yhteystietoja. Tässä kohdassa oli avoin laatikko, johon pyysin jättämään yhteystiedot. Iso osa vastaajista kertoi olevansa kiinnostunut osallistumaan haastatteluun ja perustelikin haluaan osallistua teemahaastatteluihin, mutta ei jostain syystä lisännyt yhteystietojaan. Pohdinkin, että olisikohan minun pitänyt vielä lisätä tämän kysymyksen jälkeen mahdollinen ylimääräinen laatikko.

Kyselyn avoimien kysymysten sisältöjä pohdin tarkasti. Joitain kyselyn avoimia kysymyksiä tarkensin, jotta kysymykset varmasti selvittävät haluttuja asioita tavoitteen mukaisesti. Pohdin sanavalintojen merkitystä sekä sitä mitkä sanat ovat vastaajille ymmärrettäviä sisällöltään ja mitkä ilmaisut voisivat olla vastaajille vieraita. Yhteiset Lapsemme ry jakoi kyselyn sosiaalisessa mediassaan. Kartoitin kyselyn avulla kansainvälisesti adoptoiduille aikuisille suunnattuja palveluita, toiveita ja tarpeita adoption jälkeiselle jälkipalveluille. Kyselyn avulla selvitin, millaisiin adoptioperheille suunnattuihin palveluihin he olivat osallistuneet, kokivatko he ne tärkeiksi, millaiset palvelut adoptoidut ovat kokeneet hyödyllisiksi. Lisäksi kartoitin adoptoitujen ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi. Avoimien kysymysten vastaukset olivat runsaita. Osa vastaajista vastasi vain osaan avoimista kysymyksistä. Kysely toteutettiin 22.2-1.3.2023 välisenä aikana. Ensimmäisessä analyysivaiheessa kokosin saamiani tuloksia kyselylomakkeista.

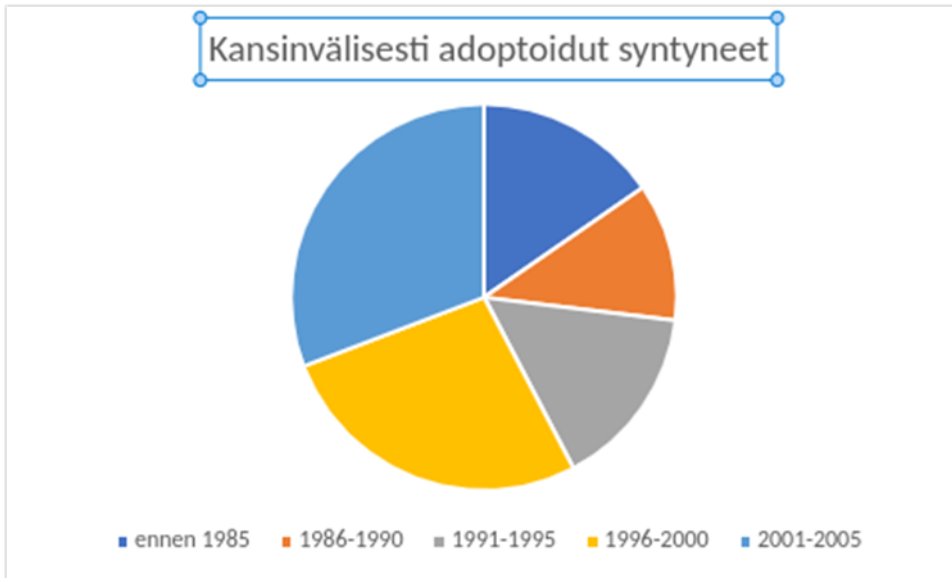
Kysely avattiin vastaajien toimesta 163 kertaa, mikä saattaa kertoa siitä, että kohderyhmä, kansainvälisesti adoptoidut, ei ollut vastaajille vielä selvillä, koska tämä mainittiin minun toimestani vasta ensimmäisen sivun saatekirjeessä. Lyhyemmässä esittelytekstissä, jonka liitin linkin

mukaan, mainitsin kyllä, että kysely on suunnattu kansainvälisesti adoptoiduille. Kyselylinkit jaettiin suljettuihin ryhmiin ylläpitäjien toimesta, joten varmuutta esittelytekstin mukana pysymisestä ei siis ole. Kyselyyn vastaaminen aloitettiin 39 kertaa, mutta 27 vastaajaa lopulta lähetti vastaukset.

Kuvio 2: Kyselyyn vastanneiden lähtömaat. 46,2% vastaajista oli adoptoitu Kiinasta. 11,5% vastaajista oli Etiopiasta ja Intiasta. 7,7% vastaajista oli Thaimaasta ja Venäjältä. 3,9% oli Etelä-Afrikasta ja 3,8% oli Nepalista ja 3,8% ei halunnut vastata.

Kansainvälisesti adoptoiduista 69,2 prosenttia oli Interpedian adoptiopalvelun kautta järjestettyjä adoptioita. 23,1 prosenttia oli taas Pelastakaan Lapset ry adoptiopalvelun kautta järjestettyjä adoptioita. 3,9 prosenttia vastaajista oli adoptoitu yksityistä kautta ja 3,8 prosenttia ei tiennyt adoptiotoimijaa, jonka kautta kansainvälinen adoptio oli järjestetty. Interpedia onkin vuosien 1985-2005 toiminut adoptiopalveluidenantajana, 1687 järjestetyssä kansainvälisessä adoptiossa. Pelastakaan lapset ry on toiminut vuosien 1985-2005 palvelunantajana 889 kansainvälisessä adoptiossa (Interpedia 2023, Pelastakaan lapset ry 2023).

Kuvio 3: Piirakka kansainvälisesti adoptoitujen ikäjakaumasta. Suurin osa, eli 31prosenttia vastaajista oli syntynyt vuoden 2001-2005 välissä, eli ovat 2003 vuonna 18-22 vuotta täyttäviä. 27prosenttia oli syntynyt 1996-2000, eli vuonna 2023 ovat 23-26vuotiaita. 15prosenttia vastaajista oli syntynyt 1991-1995 tai ennen 1985. 12 prosenttia vastaajista oli syntynyt 1986-1990. Hajonta vastanneiden iän suhteen oli hyvä, ja jokaisesta, ikäryhmästä saatiin vastaajia.

Isoon osaan kansainvälisesti adoptoitujen perheistä kuului isä ja äiti, ja näin ollen ne luokiteltiin heteronormatiivisiksi perheiksi (THL 2023). Muutamia yhden vanhemman perheitä oli vastanneilla myös. Lisäksi kansainvälisesti adoptoiduilla aikuisilla oli myös jo omia lapsia, joten perhekäsityksiä oli monenlaisia. Olisin voinut tarkentaa perhekysymystä, mutta sisällönanalysoinnin kannalta tarkennus ei ollut relevantti. Kahdeksan vastanneen perheessä oli myös muita adoptoituja sisaruksia ja kahdeksalla vastanneista oli myös adoptiovanhempien biologisia lapsia sisaruksina. Kuusi vastanneista oli perheensä ainoa lapsi. Oli myös vastauksia, joissa kerrottiin vain nykyisestä perheestä, eli puolisostaan ja omista lapsistaan, joten heidän taustojaan en pystynyt analysoimaan.

Kahdestakymmenestäseitsemästä kaksikymmenestäviisi vastasi kysymykseen, olivatko he osallistuneet adoptioperheille tarkoitettuun toimintaan. Heistä kolmetoista kertoi, millaisiin tapahtumiin olivat osallistuneet, esimerkiksi maatapaamisiin, perheleireille, lastenleireille, nuortenleireille, erinäisiin tapahtumiin, adoptoiduille tarkoitettuihin kielen ylläpitämistunneille. 50 % vastanneista adoptoiduista, jotka olivat osallistuneet adoptioperheille suunnattuihin tapahtu-

miin ja tapaamisiin, koki niiden olleen itsetuntoa kohentavina, erilaisuuden hyväksymistä helpottavana ja identiteettiä vahvistavana. 42 % vastanneista koki, ettei osannut sanoa kokiko tapahtumat tärkeiksi. Kaksi vastanneista ei kokenut tapahtumia tärkeiksi. Juurimatkan oli vastanneista tehnyt puolet. Tässä kohtaa kysymystä jätin tyhjän tilan, johon sai laittaa lisätietoja. Osa vastanneita laitto vuodelle, milloin on tehnyt juurimatkan, osa laitto kuinka monta kertaa, oli käynyt adoptiomaassa, osa laitto adoptiomaan, jonne oli juurimatkan tehnyt ja osa kertoni yksityiskohtaisemmin matkastaan. Avoimen vastauslaatikon laitoin juuri sen takia, jos joku halusi kertoa matkasta tai kokemuksistaan enemmän. Tässä kohtaa olisin voinut selventää vastauslaatikon tarkoitusta. Kysyessäni spesifimmin millaista tukea vastaajat olivat saaneet adoptioonsa liittyvissä asioissa, oli vastaajia kaksikymmentäneljä. Kolme heistä koki, ettei ollut saanut mitään tukea, kahdeksan koki saaneensa vähän tukea, yksitoista koki saaneensa sopivasti tukea ja kaksi riittävästi. Vastaukset eivät ole suoraan verrannollisia, koska vastausvaihtoehtona oli avoin laatikko, mihin vastaajat kirjoittivat. Kolme vastaajista kirjoitti, ettei ollut saanut mitään tukea, joten tulkintani perustui tähän. Vähäiseksi tulkitsin ne vastaukset, joissa vastaaja mainitsi saaneensa vähän tukea ja kaipaavansa sitä lisää. Sopivaksi tulkitsin, jos vastaaja kertoi muuttamista asioista, joihin sai tukea mutta ei maininnut kaipaavansa enempää tukea. Riittäväksi tueksi tulkitsin ne vastaukset, joissa vastaaja kertoi saaneensa liikaa tai riittävästi tukea. Lapsena saatu tuki tuli suurimmaksi osaksi vanhemmilta. Maatapaamiset ja leirit koettiin myös tärkeiksi tuen lähteiksi. Osalla oli samanikäisiä adoptiokavereita, joilta saatiin vertaistukea, koulunkäyntiä helpottavat tuki toimet koettiin myös tukevinä alakoulussa. Nuorena saatu tuki tuli vertaistukena adoptioystäviltä. Kansainvälisesti adoptoitu nuori koki saavansa enemmän tukea, kun osallistui tapahtumiin, tapaamisiin ja leireille yksin. Osa vastanneista koki saavansa tukea vanhemmiltaan. Aikuisena saatu tuki oli pääsääntöisesti itse etsittyä ja joillekin vastaajille ensimmäisiä kertoja, kun he kokivat tarvitsevänsä tukea. Tukea saatiin verkostoista, biologisten vanhempien etsimisessä, jälkipalveluista, Zoom-tapaamisista, vanhemmilta, vertaistuesta ja terapiasta, johon oli hakeuduttu itse.

“Leireiltä oppinut, ettei ole ainut adoptoitu.” (Kyselyyn vastannut aikuinen adoptoitu 2023)

Oli myös niitä, jotka kokivat, etteivät ole saaneet tarvitsemaansa tukea, vaikka sitä olivat pyytäneet. Esimerkiksi vanhemmat eivät ole osanneet tukea tai kyenneet vastaamaan tai kuuntelemaan adoptoitua, kun hän olisi sitä kaivannut. Myös jälkipalveluitten tasalaaduttomuus nousi esiin ja useat kokivat omien adoptioasioidensa selvittämisen tyssäävän siihen, että palvelunantajalta ei löytynyt joustoa tai asioiden selvittämiseen suhtauduttiin nuivasti. Muutama vastaaja olikin jättänyt selvittämisen tekemättä, koska koki ettei tullut kuulluksi.

Kansainvälisesti adoptoidut aikuiset olisivat halunneet ja kokivat tarvitsevansa jossain elämänvaiheessa terapia- tai psykologinpalveluita. Näitä ei automaattisesti ole tarjolla kansainvälisesti adoptoiduille, ja oikeanlaisen terapeutin etsiminen voikin olla haastavaa, sekä joillekin perheille taloudellinen kynnyskysymys. Suurin osa koki tarvitsevansa tukea ja ymmärrystä adoptioon liittyvissä erinäisissä asioissa. Tuen oikeaa-aikaisella saamisella adoptoidulle, voi olla kauas kantoiset positiiviset vaikutukset. (Lastensuojelun Keskusliitto 2023). Vertaistukea, tukea käsitellä identiteettiin liittyviä asioita, aikuista, joka kuuntelee, keskusteluapua, apua rasmin käsittelyyn ja kohtaamiseen, tukea erityisyyteen liittyvissä asioissa, myös muiden adoptoitujen aikuisten kohtaaminen olisi koettu tärkeäksi. Apuja ja tietoa myös omien biologistenvanhempien etsimiseen olisi tarvittu varhaisessa vaiheessa.

“En puhu vanhempieni kanssa adoptiosta, sillä he eivät ymmärrä, ettei kansainvälinen adoptio ole aina yksiselitteisesti kaikki voittavat -tilanne.” (Kyselyyn vastannut aikuinen adoptoitu 2023)

Kosketuspinta synnyinmaan kulttuurin koettiin kahdenkymmenen kahden vastaajan kesken tärkeänä. Osa vastaajista pohtikin sitä, missä vaiheessa kosketuspinta olisi ollut tärkeää aloittaa, sillä jossain vaiheessa heillä oli ollut kova tarve sulautua joukkoon, eikä erilaisuutta saanut korostaa. Kielen ylläpitäminen koettiin työlääksi, mutta tärkeäksi kulttuurisen identiteetin ylläpitäjänä (Kaivosoja-Jukkola 2014, 57). Osa vastaajista olikin ruvennut opiskelemaan kieltä myöhemmällä iällä. Kieli tutkitusti avaa portteja moneen paikkaan ja aina on suositeltavaa opiskella kieliä.

Sisällytin kyselyyn Kulttuuri-kummi konseptia koskevan kysymyksen. Ensiksi selitin konseptin ja kysyin, olisivatko kansainvälisesti adoptoidut aikuiset kokenut tällaisen toiminnan hyödyllisenä omassa lapsuudessaan. 70 % vastaajista oli sitä mieltä, että olisivat kokeneet toiminnan hyödyllisenä, 19 % koki, että ehkä tällainen toiminta olisi voinut olla hyödyllistä, kun taas 11 % koki, että tällainen toiminta ei olisi ollut hyödyllistä. Tämä osoittaa, että tätä aiheita kannattaisi tutkia syvällisemmin ja mahdollisesti toteuttaa hankkeena.

6.2 Teemahaastattelujen aineiston analyysi

Teema-haastatteluihin olisi halunnut osallistua yli kymmenen ihmistä, mutta joudun rajaamaan osallistujien määrän kuuteen. Haastattelin kuutta kansainvälisesti adoptoitua aikuista iältään 19-38 vuotta. Kaikki haastatellut olivat adoptoitu Suomeen eri lähtömaista. Haastatellut oli adoptoitu Suomeen eri-ikäisinä. Suurin osa heistä oli adoptoitu alle kaksivuotiaana. Ennen 2000-luvun taitteeseen asti oli helpompaa adoptoida pieni adoptiolapsi, mikä näkyikin adoptoitujen aikuisten adoptio-ikäjakautessa (Korpiola 2014, 63).

Laadullisessa aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä analysoidaan tekstiä, joka on voitu kerätä haastattelemalla, puheesta, raporteista, kirjeistä. Aineistoa tiivistetään ja aineistosta luodaan selkeä kuvaus. Ensin haastattelut kuunnellaan ja kirjoitetaan puhtaaksi, eli litteroidaan. Litteroitua aineistoa oli äänitteiden purun jälkeen noin 100 sivua. Litteroinnin jälkeen teemoittelin aineiston kolmeen teemaan: taustatietoihin, kulttuuri-identiteettiin ja palveluiden kehittämiseen. Vastausten lisäksi haastattelurunko toimi pohjana aihepiirien teemoittelulle. (Liite 3) Analyysin kaikissa vaiheissa palataan varsinaiseen alkuperäiseen aineiston sisältöön ja pyritään ymmärtämään tutkittavan näkökulmaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-127, Kananen 2014, 111-113).

Tausatiedoissa halusin, että haastateltava itse kertoo itsestään, niillä sanoilla ja termeillä, jotka kokivat omikseen. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyin: “Kuka olet?” Jokainen haastateltava esitteli itsensä adoptoituna, perustuen Robert T. Carter:n tutkimukseen adoptoidun identiteetistä. Tämä tuntui olevan osa haastateltavien identiteettiä. Toisaalta, kun kyse oli kansainvälisesti adoptoiduille kohdennetusta haastattelusta, voi olla, että he saattoivat olettaa minun haluavan kuulla sen.

Kysyin koulumenestyksestä ja olivatko haastateltavat saaneet tukea koulussa mahdollisiin oppimisviivästymiin tai -vaikeuksiin. Kysymykseni koulumenestyksestä perustuu tutkittuun tietoon siitä, että kansainvälisesti adoptoiduilla ryhmänä on ikätovereitaan enemmän oppimisvaikeuksia (Kaivosoja-Jukkola 2014, 60-61). Vain muutama koki vaikeuksia koulussa, ja kertoi niihin ei juurikaan ollut puututtu tai tarjottu tukea. Iso osa haastateltavista koki koulunkäynnin helpoksi ja muutama olisi toivonut, että olisi saanut lisätehtäviä.

“Opiskelun vaikeus on ollut varmaan se syy miksi, en ole siinä haaveammattissa, jossa haluaisin olla.” (Kansainvälisesti adoptoitu haastateltu 2023)

Kuva 1: Haastateltavien lähtömaat. Haastateltavat olivat Intiasta, Thaimaasta, Etiopiasta, Kiinasta, Sri Lankasta ja Etelä-Afrikasta adoptoituja.

Sisarussuhteet tai niiden puute nousi myös keskusteluissa esiin. Osalla oli hankalat välit sisaruksiinsa ja näissä suhteissa haastateltavat kokivat, että olisi tarvinnut näihin aikuisen apua ja että joissain tilanteissa korostui adoptoidun erilaisuus, joka erotti sisaruksia toisistaan. Pohdinkin, että oliko tämä samanlaista sisaruksellista kateutta, jota esiintyy biologisilla sisaruksilla

ikätasoisesti vai johtuiko tämä adoptiotaustasta ja sen tuomasta erilaisesta huomiosta, mikä taas aiheutti kateutta ja riitoja sisarusten välille (Koskiniemi 2019, 31-32). Joka tapauksessa, näillä asioilla on ollut kauas kantoiset vaikutukset, koska välit ovat joko katkenneet kokonaan tai hyvin kylmät. Toisaalta koettiin, että adoptio oli erottava tekijä, jota ei saanut korostaa. Haastateltava koki, että tämä olisi erottanut hänet hänen siskostaan. Yksi haastateltava olisi halunnut sisaruksen, mutta perheen uusi adoptio ei sitten toteutunut toisen vanhemman terveydellisistä syistä.

Yksi haastateltava koki äitinsä avoimuuden ja asioista puhumisen voimaannuttavana ja oli oppinut jo pienenä sen, että kaikki eivät voi tykätä sinusta ja, että näin ollen hänellä on oikeus valita keitä ihmisiä ympärilleen päästä. Adoptiovanhemman tehtävä nimenomaan onkin tukea ja kannustaa lasta hyväksymään ja tunnistamaan tunteensa. Tämä vahvistaa lapsen minäkuvaa ja tukee lapsen identiteetin kasvua (Kurjonen 2008, 94). Oman minäkuvan muokkaantumiseen oli vaikuttanut tarve miellyttää vanhempia ja pelko hylkäämiseksi tulemisesta. Adoptiolapsilla usein onkin suuri hylkäämisen pelko, joka juontaa juurensa juuri hyläytyksi tulemisesta (Hinkka 2023).

Yhden perheen taloudelliset vaikeudet ja koulukiusaaminen heijastuivat taas yhden haastateltavan lapsuuteen ja nuoruuteen, niin että hän teki itsestään mahdollisimman näkymättömän ja väheksyi omia tarpeitaan tulla nähdyksi tai kuulluksi. Hän ymmärsi jo hyvin varhain, että perheellä ei ollut varaa tehdä normaaleja asioita, kuten harrastaa, käydä matkoilla ja että vaatteet perheessä esimerkiksi kierrätettiin isommilta sisaruksilta tai ostettiin kirpputoreilta. Perheessä ei puhuttu suoraan lapsille rahan vähydestä, mutta lapset tunnetusti oppivat tulkitsemaan vanhempiensa tunnetiloja ja toimimaan toivotulla tavalla (Sinkkonen & Kalland 2012, 207, Korpola 2014, 56). Tällä oli tietysti vaikutusta siihen, että haastateltava ei pyytänyt saada harrastuksia tai uusia vaatteita. Myöskään taloudellisista syistä hän ei pääsyt leireille tai saanut tarvitsemaansa vertaistukea. Taloudellinen niukkuus tutkitusti aiheuttaa perheissä henkistä stressiä ja painetta (Kallio 2020, 126). Tästä syystä haastateltava koki, että palvelujen pitäisi olla ilmaisia ja helposti saavutettavissa.

Koulukiusaaminen alkoi ensimmäisellä luokalla pienessä koulussa. Haastateltava koki, että asiaan ei puututtu ja että kiusaaminen niin sanotusti hyväksyttiin sillä, että “lapset olivat vain kiinnostuneita siitä, kun hän näytti erilaiselta”. Koska usein kiusaaminen liittyy adoptiolapsien kohdalla yleensä juuri ihonväriin ja erilaisiin hiuksiin, yrittää adoptoitu peitellä niitä ja tehdä itsestään mahdollisimman näkymättömän (Kurjonen 2008, 31). Opettajalla ei ollut ymmärrystä

adoptiolapsista. Usein kun opettajalla ei ole työkaluja puuttua kiusaamisen, saatikka rasismiin he ohittavat asian ja ohjeistavat lapsia sopimaan riitansa keskenään. Tällä tavalla vastuu kiusaamisen hoitamisesta jää lapsien harteille ja usein myös selvittämättä, näin ollen kiusaaminen myös jatkuu (Kurjonen 2008, 31- 32).

Ennen 1990 luvun alkua ei Suomessa ollut paljon maahanmuuttajia tai adoptoituja, jotka ulkosielta piirteiltään poikkesivat valtaväestöstä, joten oli ihan normaalia, että ihmiset menivät koskemaan ihoa ja hiuksia (Sommar 2015). Haastateltavasti usein tuntui, että hän oli näyttelyesine ja hänellä ei ollut sanomista siihen kuka saa koskea ja kuka ei. Kaikesta tästä johtuen haastateltu pohti, että nämä ovat varmasti syitä miksi hän ei aikuisiälläkään ole oppinut laittamaan rajoja tai sanomaan ei. Hän kokee myös, että jonkinlainen terapia pitäisi mahdollistaa adoptoiduille, maksusitoumuksilla tai huokeaan hintaan. Yleensä tarve terapialle tulee vasta aikuisuuden kynnyksellä, kun identiteettiä ei ole pystytty rakentamaan ja traumat ovat käsittelemättä. Myös terapeutin kokemus adoptiosta on tärkeää ja joissain tapauksissa rodullistettu terapeutti pystyisi myös löytämään kosketuspintaa aiheeseen ja häneltä löytyisi ymmärrystä ja tietoa, taitoa rasmin aiheuttamien traumojen käsittelyyn (Chang 2010, Moua 2019). Esimerkiksi Columbian yliopistossa professorina toimiva Robert T. Carter on todennut, että toistuvat rasismikokemukset voivat pahimmillaan johtaa posttraumaattiseen stressihäiriöön. Sen oireet ovat samantyyppisiä kuin sotatrauman: häpeää, ahdistusta, itsesyytöksiä, masennusta (Carter 2016).

Haastateltava, jonka äiti oli aikoinaan asunut adoptiomaassa, koki että äidin tietotaito maan kulttuurista oli laaja. Lähipiiriin kuului myös muita samasta maasta adoptoituja, joiden kanssa hän kasvoi jopa sisarukselliseen suhteeseen. Enemmän hän ehkä koki ihmettelyä siitä, että hänellä ei ollut isää, kuin siitä että hän oli adoptoitu.

Vaikka adoptioon liittyvät palvelut ovat lisääntynyt, kokivat adoptoidut aikuiset, että niin ei ole aina ollut ja että siltikin niiden saavutettavuus ei ollut tasavertaista tai helposti löydettävissä. Toivottiin yhtenevää linjaa palveluiden kanssa sekä yhtä palveluntuottajaa, joka antaisi jälkipalveluita. Myös vanhemmille toivottiin enemmän koulutusta, juuri identiteettiin liittyvissä asioissa.

Kansainvälisesti adoptoitujen aikuisten teemahaastattelujen perusteella syntymämaan kulttuuri kiinnosti nuoruudessa vähemmän kuin nykypäivänä, kun haasteltavat ovat aikuisia. Heitä oli nuorena kiinnostanut adoptiotaustan käsittely, rasmin käsittely, identiteetin pohtiminen ja sen vahvistaminen, harrastukset, vertaistuki (Benjamin 2014, 82-83). Osa haastatelluista koki, että

suomalaisen nimen avulla heidän oli helpompi sulautua joukkoon, kuin nimen avulla, joka olisi ollut suomalaiseen suuhun hankala lausua.

Syntymämaan kulttuuria tuotiin harvemmin haastateltujen kotona esiin. Muutamaa haastateltavaa olisi kiinnostanut syntymämaan kulttuuri ja juhlapyhät, syntymämaan ruoka ja musiikki. Mutta muutama koki, että liiallinen erilaisuuden korostaminen teini-iässä olisi ahdistanut ja nostanut toiseuden tunnetta. Syntymämaahan kohdistuva kiinnostus liittyy paljolti omiin biologisiin juuriin. Haastateltavista löytyi myös sellainen, joka ei halunnut tietää adoptiotarinaansa ja koki, että hänen identiteettinsä on adoptoitu suomalainen, koska ei muusta kulttuurista tiedä kuin suomalaisesta ja siihen hän on kasvanut. Hylkäämiskokemus varhaisessa lapsuudessa saattaa olla niin traumaattinen, että sitä ei haluta käsitellä tietoisuuden tasolla. Unohdus on helpompi selviytymiskeino (Kurjonen 2008, 93).

Esille nousi adoption erityisyys ja adoptiovanhempien merkitys tuen antajana. Koettiin, että adoptiovanhempien olisi hyvä perehtyä vanhemmuuteen ja identiteetin kehitykseen enemmän ja varsinkin nykypäivänä enemmän, kun ei aina välttämättä ole sitä koko kylää tai isovanhempia kasvatusapuna. Mutta samalla muistutettiin, että kukaan ei ole täydellinen vaan jokainen kasvaa vanhemmuuteen.

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkijan tulee pystyä dokumentoimaan se, miten on päätyttyä luokittelemaan ja kuvaamaan tutkittavien maailmaa juuri niin kuin on sen tehnyt. Menettelytavat on perusteltava uskottavasti mutta toinen tutkija pystyy silti päätyä erilaiseen tutkimustulokseen ilman, että sitä pidetään välttämättä tutkimusmenetelmän heikkoutena tai tutkimuksen heikkoutena. Tulosten tulee heijastaa tutkittavien ajatusmaailmaa (Hirsjärvi & Hurme 2018, 189). Mielipiteiden, asenteiden ja arvojen tutkiminen ei ole helppoa. Haasteita aiheuttavat monet epävarmuudet: edustivatko osallistuneet tutkimuksen perusjoukkoa, saatiinko tarpeeksi vastauksia, oliko kysymyksiin vastattu riittävän kattavasti, mittasivatko kysymykset tutkittavia asioita, oliko kyselyn ajankohta hyvä ja niin edelleen (Vehkalahti 2019, 12). Tutkimukseen liittyy eettisiä kysymyksiä, jotka tulee ottaa huomioon tutkimusta tehtäessä. Lisäksi adoptioon liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, jotka tulee tiedostaa ja ottaa huomioon tutkimuksessa. Tutkimuksellisessa osassa kartoitin vain adoptoitujen aikuisten tarpeita, huomioimatta perheiden tarpeita tai kykyjä tukea lasten kulttuurilista identiteettiä. Kysely piti suorittaa niin, että en näe vastaajien henkilöllisyyttä, elleivät he olleet halukkaita teemahaastatteluihin. Myös anonymisuus piti säilyttää, niin ettei henkilöllisyydet olleet tunnistettavissa vastauksista.

Lähdeaineistojen vähyys Suomen adoptiokentältä vaikuttaa luotettavuuteen. Yhdysvalloista tulee pitkäaikaisinta tutkimusaineistoa, joka jo yhteiskuntarakenteiltaan poikkeaa Suomen omaan, myös adoptiohistoria on pidempi ja monisyisempi (Adoption network 2023). Vaikka pohjoismaiset tutkimustulokset olisivat vertailukelpoisempia, niidenkään soveltaminen Suomeen ei ole täysin yhtenevää huomioiden esimerkiksi Ruotsin huomattavasti pidempi historia kansainvälisessä adoptiossa, yhteiskunnan väestörakenne sekä kansainvälisesti adoptoitujen määrä (Statista 2023).

Selvitystyöni luotettavuuteen vaikuttaa tahtomattanikin omat kokemukseni adoptoitujen lähimmäisenä. Rajauksen tekeminen opinnäytetyötä ajatellen oli vaikeaa, koska koen ja näen adoptoitujen heikon kulttuuri-identiteetin vaikutuksen heidän nykyisyyteensä niin läheltä. Tästä syystä koenkin aiheen kovin tärkeäksi ja niin moneen asiaan vaikuttavaksi asiaksi.

8 POHDINTA JA HUOMIOT

Tässä luvussa pohdin ja tuon kansainvälisesti adoptoitujen aikuisten huomioita kulttuuri-identiteettiä tukevista palveluista, toiminnoista sekä niiden saavutettavuudesta. Niin adoptoidut itse kuin heidän vanhempansakin ovat erittäin heterogeeninen ryhmä, joten päteviä yleistyksiä ei aineistoni pohjalta voi tehdä. Pysin löytämään opinnäytetyössäni vastauksia kysymykseen, miten tuetaan kansainvälisesti adoptoitujen kulttuuri-identiteettiä.

Esiselvitysvaiheessa mielenkiintoni heräsi tutkimuksen tarpeelle, jo pelkästään siitä huomiosta, että aiheeseen liittyviä tutkimuksia oli hyvin suppeasti. Myös kansainvälisesti adoptoidut läheiseni, kokivat tämän erittäin tarpeelliseksi ja näkivät tämän myös väylänä saada oma ääni kuuluviin, heihin liittyvissä asioissa. Kyselyyn ja haastatteluihin haluavien määrä osoitti, että tutkimus on tärkeä ja ajankohtainen. Suomessa on tehty vähän adoptioaiheista tutkimusta, joissa keskiössä olisivat adoptoidut ja heidän kokemuksensa. Kansainvälisiä tutkimuksia löytyy, mm. länsinaapurista Ruotsista, mutta kansainväliset tutkimukset eivät sellaisinaan päde suomalaisessa yhteiskunnassa erilaisesta kulttuuri- ja adoptiohistoriasta johtuen (Ruohio 2014, 78-79). Suomalaisten tutkimusten painopiste on ollut adoptioon liittyvissä prosesseissa, adoptiovanhemmuudessa sekä kansainvälisen adoption yleispiirteissä.

Haastateltavien nykyiset ja lapsuusajan kotikunnat antavat mielestäni hyvän kuvan adoptoiduille suunnattujen palveluiden alueellisista eroavaisuuksista. Sain mielestäni haastateltua niitä aikuisia, jotka kokivat saaneensa palveluita ja niitä, jotka kokivat, etteivät ole saaneet. Selvitystyöni ja aikaisempien aiheeseen liittyvien tutkielmien (esim. Koskinen 2008) perusteella aihe vaatisi syvempää tutkimusta. Opinnäytetyötä syvemmälle luotaavassa tutkimuksessa kohderyhmä olisi ehdottomasti kansainvälisesti adoptoidut aikuiset, mutta ehkä ikää voisi rajata yli 25-vuotiaisiin, jolloin mahdolliset haastateltavat olisivat jo löytäneet identiteettinsä ja mahdollisesti käsitellyt traumaansa. Käytäntöjen ja kokemusten vertailu muissa Pohjoismaissa olisi varmasti hyödyksi. Koska toiminta adoptiokentällä perustuu vahvasti vapaaehtoisuuteen, olisi löydettävä toimintoja, jotka eivät vaadi suurta rahoitusta tai ammattilaisohjausta. Tähän sopisi-kin aikaisemmin miettimäni kulttuurikummi konsepti.

Selvitystyössäni nousi vahvasti esiin adoptoitujen oma halu osallistua toimintaan. Toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen mukaan pääseminen poistaisi toiseuden, ulkopuolisuuden kokemuksia ja vahvistaisi kulttuuri-identiteettiä. Ulkopuolisen aikuisen ohjausta ryhmäytymi-

sen, tutustumisen ja toiminnan kannalta on suositeltavaa. Nuorten on usein myös helpompi lähestyä perheen ulkopuolista vanhempaa tai vertaista, omaa taustaa ja identiteettiä koskevissa asioissa (Niemi-Pynttari 2015, 67).

Uskoakseni koko adoptiokenttä hyötyisi eri adoptiotoimijoiden vahvemmassa yhteistyöstä. Yhteiset Lapsemme ry:n adoptiokuraattorilla on asiantuntijuus ja taito kohdata ihmiset. Adoptioperheet ry:llä on vahva ja laaja verkosto koko Suomen kansainvälisesti adoptoineisiin perheisiin, nuoriin ja valmiita konsepteja. Pelastakaa Lapset ry:llä kokemusta ja laajat vapaaehtoisverkostot ja Interpedialla kokonaisvaltainen asiantuntijuus, erityisesti adoption varhaisvaiheista ja paljon maatuntemusta. Kansainvälisesti adoptoidut aikuiset toivoivat, saavansa vertaisuutta. Työpajoissa ja tapahtumissa voisi ohjaajina hyödyntää eri alojen opiskelijoita tai kansainvälisesti adoptoituja itsejään. Niin kuin etsivässä nuorisotyössä, pitäisi yhdistysten työntekijöiden jalkautua ja käydä kouluissa puhumassa adoptiosta ja mainostamassa toimintojaan. Näin ollen myös ne, jotka eivät ole niin aktiivisia tai eivät uskaltaudu toimintaan mukaan löytäisivät perille. Sosiaalisen median osuus adoptoitujen saavutettavuudessa on myös isossa osassa ja Yhteiset Lapsemme ry:n sosiaalinen media saavuttaa paljon adoptoituja ja siitä kiinnostuneita päivittäin. (Yhteiset Lapsemme ry:n viestinnän asiantuntija 2023).

Mielestäni maatapaamiset ovat oiva tapa osoittaa lapselle, että syntymämaata ja sen kulttuuria pidetään arvossa. Koska kaikkialla nuorilla tai perheillä ei ole mahdollista kokoontua säännöllisesti pitkien etäisyyksien takia, olisikin erityisen tärkeää, että maatapaamiset voitaisiin suunnitella laajalti ympäri Suomea ja että ohjelmasisältö houkuttelisi nuoret vertaiskohtaamisiin edes kerran vuodessa. Muiden adoptionuorten vertaistuki ja seura antavat adoptiolapselle paikan omana itsenään kuulluksi tulemiselle. Maatapaamisissa adoptoidut saavat yhteenkuulumisen kokemusten kautta vahvistusta omalle sosiaaliselle identiteetilleen, joka rakentuu huomamalla samankaltaisuutta ympäröivän ryhmän jäsenissä (Liebkind 1988, 66-70). Kokemukseni mukaan juuri näissä tapahtumissa – kodin lisäksi - luodaan pohja lapsen tavalle käsitellä omia juuriaan ja etnisyyttään. Adoptioperheiden maatapaamisten haasteena on se, että ne järjestetään joka vuosi eri paikkakunnalla ja eri ihmisten toimesta.

Monessa kohtaa nousee esiin kansainvälisesti adoptoitujen kiitollisuus adoptiovanhempia kohtaan. Mietinkin, mistä tällainen kiitollisuus kumpuaa, kumpuaako se siitä, että adoptoitu kokee olevansa pelastettu ja onko perheessä korostettu sitä, että lähtömaan tilanne on ollut huono ja että adoptoidun on hyvä olla kiitollinen niin sanotusta pelastamisesta. Onko tämä ollut sanatonta? Kuten aikaisemminkin, vertaillen kansainvälisesti adoptoitujen kokemuksia, voidaan

todeta yhtäläisyyksien kautta, että on todella tärkeää adoptoidun identiteetin kannalta tukea kulttuuri-identiteettiä, sekä lähtömaan, että perheen yhteistä. Pitää muistaa, että adoptiossa on kyse lähtökohtaisesti siitä, että aikuisilla on tarve olla vanhempia, mutta erinäisistä syistä tai biologisista syistä tämä ei ole onnistunut, joten on päädytty ja ryhdytty adoptioon. Suurimman osan adoptioon ryhtyvien tyhjiö täyttyy, kun lapsi vihdoinkin saapuu sen täyttämään. Kaikkien vanhempien yleisesti pitäisi olla kiitollisia siitä, kun he ovat saaneet tilaisuuden olla vanhempia. Vanhemmuus ei ole itsestään selvyys, missään tilanteessa (Juvakka 2000, 11).

Yhteiset Lapsemme ry voi hyödyntää kehittämistyössään opinnäytetyössän esiin nousseita kansainvälisesti adoptoitujen huomioita ja tietoperustaan perustuvaa pohdintaani. Tuloksia pystyy soveltamaan ja käyttämään hyödyksi myös adoptiotoimijoiden toiminnassa laajasti. Kansainvälisesti adoptoitujen aikuisten toiveet, ideat ja tarpeet on esitetty Yhteiset Lapsemme ry:n adoptiotoiminnan kehittämistä varten, mutta ovat yleinen toive kaikille adoptiopalveluille. Tutkimus nosti esiin kansainvälisesti adoptoitujen aikuisten toiveita ja tarpeita adoption jälkipalvelun kehittämiseksi. Kehittämisehdotukset ja ideat on tuotettu kansainvälisesti adoptoiduille aikuisille tehdyn kyselyn ja niiden pohjalta tehtyjen teemahaastattelujen ja aineistoanalyysien pohjalta. Erittäin tärkeänä kehittämiskohteena pidän Kulttuurikummi-toimintaa, joka sopisi erittäin hyvin Yhteiset Lapsemme ry:n hankkeisiin. Laajempaan jatkokehittämiseen voitaisiin tutkia adoptiotoimijoiden yhteistyötä ja kehittää yhteistyötä vastaamaan paremmin adoptoitujen, adoptioiperheiden ja adoptiotoimijoiden tarpeita. Yhteistyön sisältöön, toteutumiseen ja toimintakenttiin tulisi tutustua laajemmin ja tarkemmin. Verkostoituminen vaatii syvällistä ja pitkäaikaista yhteistyötä ja kaikkien toimijoiden sitoutumista sekä toimintakulttuurin muutosta (Järvensivu 2020, 187-188). Adoptiopalvelujen organisoimista yleisellä tasolla ja kuka tekee mitään tulisi tutkia ja kehittää entisestään. Yhteistyön tutkiminen ja kehittäminen olisi tärkeä jatkokehittämisen aihe adoptiotoimijoiden työn kehittämiseksi sekä adoptoitujen ja adoptioiperheiden palveluiden kehittämiseksi. Keskeisimpiä kehittämisideoita, jotka nousivat kansainvälisesti adoptoiduille toteutuneista teemahaastatteluista ja niistä saadun aineiston perusteella, on vanhemmille tarkoitettavat koulutukset, joissa opittaisiin kulttuuri-identiteetin tukemista, matalan kynnyksen toiminta, maakohtaiset vertaisryhmät, tukea sisarusuhteisiin vaikka perheterapian muodossa, avoimuutta adoptioon liittyvissä asioissa, tukea rasismin käsittelyyn ja kohtaamiseen, taloudellista apua juurten etsimiseen, mahdollinen kulttuurikummi-toiminta, rodullistettuja terapeutteja sekä enemmän tietoa adoptioista kouluihin.

Olen halunnut avata teoriaosassa adoptioprosessia enemmän, vaikka vähempikin olisi ollut tutkimusaiheita ajatellen suotavaa. Halusin tutkimuksessani osoittaa, että adoptioprosessi on pitkä, monisyinen ja varmasti myös raskas prosessi, joten kun tarkastellaan adoption erityisyyttä ja jo siihen liittyviä kuormituksia, ei voida olettaa, että adoptiovanhemmat välttämättä jaksavat tai edes pystyvät huomioimaan kaikkea tätä. On hyvä pitää mielessä, että adoptoidut käyvät samanlaiset kehityskaaret, tunnekuohut, ikäkriisit ja sen huomioiminen, ettei kaikki aina välttämättä johdu adoptiosta (Mylläri 2023). Elämä ei ole mustavalkoista ja lapsen kasvattamiseen tarvitaan kylä. Onkin hyvä suunnata katseet ympäröivään yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin ja vaatia päättäjiä muuttamaan rakenteita niin, että jokaisen lapsen olisi hyvä kasvaa tässä yhteiskunnassa.

LÄHTEET

- Adoption network 2023. Viitattu 10.4.2023. <https://adoptionnetwork.com/history-of-adoption/>
- Adoptiosentrum 2023. Viitattu 10.4.2023. <https://www.adoptiosentrum.se/ac/om-oss>
- Adoptiolaki (22/2012) Viitattu 8.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120022>
- Adoptioperheet ry 2019. Juuret opas. Viitattu 3/2023. https://www.adoptioperheet.fi/wp-content/uploads/2019/08/sivut_fin_adoptioperheet_juuret.pdf
- Adoptoidun ääni podcast 2019. Viitattu 1.3.2023. <https://www.mixcloud.com/Adoptoidunaani/adoptoidun-%C3%A4%C3%A4ni-jakso-9-geenitutkimus/>
- Ajanko, Sari 2016. Moninaisuuden johtaminen. Helsinki: Suomen liikekirjat
- Bauman, Zygmunt 2020. Sosiologinen ajattelu. Vastapaino
- Benjamin, Saija 2014. Kulttuuri-identiteetti – Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle. Tallinna: K-print
- Brodzinsky, David 2005a. Reconceptualizing openness in adoption: Implications for theory, research, and practice. USA: Greenwood Publishing Group
- Brodzinsky, David 2005b. Psychological issues in adoption: Research and practice. Praeger: Illustrated edition
- Carter, Robert. Tieteellinen artikkeli, Race based traumatic stress. Viitattu 3.2023. <https://robertcarterandassociates.com/race-based-traumatic-stress/>
- Chang Doris 2009. Tieteellinen artikkeli. making cross-racial therapy work: A phenomenological study of clients experiences of cross-racial therapy. Viitattu 21.3.2023. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2855964/>
- Colaner, Colleen & Soliz, Jordan 2017. Communication accommodation theory and communication theory of identity
- Docan-Morgan, Sara 2014. Journal of Family Communication. Usa: West Virginia University.
- Eriksson Pia 2009. ”Adoptiossa mikään ei ole varmaa ennen kuin lapsen saa syliinsä” – asiakkaiden kokemuksia kansainvälisestä adoptioprosessista. Helsinki: Scandix käännökset Oy
- Finlex 2012. Laki adoptiosta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120022#L11P92>
- Grotevant, Harold, Dunbar, Nora, Kohler, Julie & Lash Esau, Amy 2000. Adoptive identity: How contexts within and beyond the family shape developmental pathways. USA: National Council on Family Relations

- Grotevant, Harold & Von Korff, Lynn 2011. *Contact in Adoption and Adoptive Identity Formation: The Mediating Role of Family Conversation*. American Psychological Association.
- Helkama, Klaus, Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela 2013, *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. Helsinki: Edita Publishing Oy
- Helkama Klaus & Seppälä Tuija 2004. *Arvojen muutos Suomessa 1980-2003*. Helsinki: Sitra.
- Helsingin kaupungin päätös: <http://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2017-007508/u320200vh1-2017-60/>
- Hinkka: <https://www.adoptioperheet.fi/lehti/olemmeko-traumatisoituneita/>
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Interpedia 2022. Tilastot Suomeen adoptoiduista lapsista: <https://interpedia.fi/wp-content/uploads/2022/06/Interpedian-kautta-Suomeen-adoptoidut-lapset-saapumisvuoden-ja-syntymamaan-mukaan-1985%E2%80%932015.pdf>
- Juvakka, Essi 2000. *Omalla tavallaan äiti*. Helsinki: WSOY
- Järvensivu, Timo 2020. *Verkostojen johtaminen*. Books on demand.
- Kaivosoja-Jukkola Leena 2014.
- Kallio, Johanna 2020. *Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino
- Kananen, Jorma 2012. *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkea koulu
- Kirk, David 1964. *Shared fate: A theory of adoption and mental health*. New York, NY: Free Press.
- Koenig Kellas Jody & Kranstuber Haley 2011. *Communication Quarterly*. Philadelphia: Taylor & Francis
- Kurjonen, Reetta 2008. *Minä, adoptoitu*. Jyväskylä: Gummerus
- Korpiola, Lilly 2014. *Pitkä tie äidiksi*. Helsinki: Tammi
- Koskinen, Maarit, Sarkkinen, Sari-Maaria & Svala, Marjaana 2014. *Kansainvälinen adoptio Suomessa*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Koskinen, Maarit 2015. ”Racialization, Othering, and Coping Among Adult International Adoptees in Finland”. *Adoption Quarterly*, 18:3, 169–195.
- Koskiniemi, Selina 2019. *Kansainvälisesti adoptoineiden perheiden biologisten lasten kokemukset adoptiosta*. Seinäjoki
- Krastunber, Haley, Kellas Jody 2011. *Instead of growing under her heart, I grew in it*.
- Laine, M.: *Kulttuuri-identiteetti ja kasvatus. Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena. Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura*. [verkkodokumentti].

- Lastensuojelun keskusliitto 2023. <https://www.lskl.fi/blog/olisipa-osannut-ennakoida-mita-on-tulossa/>
- Lehtonen, Minna, Soveri, Anna, Laine, Aini, Järvenpää, Janica, De Bruin, Angela & Antfolk, Jan 2018. Psychological Bulletin. APA.
- Liebkind, Karmela 1988. Me ja muukalaiset. Ryhmäraajat ihmisten suhteissa. Helsinki: Gaudeamus.
- Liebkind, Karmela 2000. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus
- Lyytikäinen Sara 2017. MUUTTUVAT IDENTITEETIT - Kansainvälisesti adoptoitujen nuorten aikuisten identiteettityö. Itä-Suomen yliopisto: Pro gradu- tutkielma
- Lyytinen, Paula & Korkiakangas, Mikko 2006. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Helsinki: WSOY.
- Niemi-Pynttäri, Ulla 2015. Toiminnalliset tapahtumat kansainvälisesti adoptoitujen nuorten kulttuuri-identiteetin vahvistajina. Opinnäytetyö. Metropolia.
- Nukarinen Anu & Ukkonen-Mikkola Tuulikki 2017. ”Pedagoogisista syistä”: Lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkotien aamupiireistä artikkeli. Tampereen yliopisto.
- Moilanen Elisa 2019. Blogitekstiin viitattu 1.4.2023. <https://aitipiiri.fi/aidiksi-kansainvalisen-adoption-kautta/>
- Moua Michaela. <https://maailmankuvalehti.fi/2019/pitkat/hapeaa-itsesyytoksia-masennusta-toistuvan-rasismn-vaikutukset-mielenterveyteen-voivat-olla-vakavat/>
- Mylläri, Anu-Rohima 2023. Adoptioverkoton tapaaminen 20.4.2023.
- Männistö, Yrjö 2008. Yhteiset lapsemme 1988-2008. Helsinki: Painotalo Miktor ky
- Ojasalo, Katri, Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyönmenetelmät. Helsinki: Sanoma pro oy
- Pelastakaa lapset ry. Tilastot vuodelta 1985-2015. Viitattu 1.2.2023. <https://pelastakaalapsset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2016/03/03104715/SUOMEEN-SAAPUNEET-LAPSET-1985-2015-PELASTAKAA-LAPSET-RY1.pdf>
- Rastas, Anna 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Tampere University Press
- Ronkainen, Suvi, Pehkonen, Leila, Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija 2020. Tutkimuksen voimasanat. Sanoma Pro.
- Rooth, Dan-Olof (2002) Adopted Children in the Labour Market – Discrimination or Unobserved Characteristics? International Migration, 40 (1) 71–98.
- Ruohio, Heidi 2016. Suomalaiset kansainvälisesti adoptoidut,
- Sinkkonen, Jari & Tervonen-Arnkil, Kaisa 2015. Lapsi uusissa oloissa. 1/2015 Tallinna: Princeton.

- Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam 2012. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: Sanoma Pro oy
- Snell, Karoliina 2023. Artikkelit Juuret-oppaassa.
- Sommar, Heidi 2015. Yle A-studion artikkeli 1990-luvun Suomi, maahanmuuttajan silmin. Viitattu 8.4.2023. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/04/1990-luvun-suomi-maahanmuuttajan-silmin>
- Statista 2023. Ruotsin adoptio-tilastoja. Viitattu 2.4.2023. <https://www.statista.com/statistics/531245/sweden-number-of-adoptions/>
- The Guardian 2016. Tieteellinen artikkeli. Viitattu 14.4.2023. <https://www.theguardian.com/science/2016/feb/15/preserving-rare-languages-multilingualism-benefits>
- Terveyden- ja hyvinvointiliiton 2020. Adoptoitujen nuorten hyvinvointi ja elintavat: Kouluterveyskyselyn tuloksia. Viitattu 21.3.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140208/URN_ISBN_978-952-343-525-4.pdf?isAllowed=y&sequence=1
- Terveyden- ja hyvinvointiliiton tasa-arvosanasto. Viitattu 2.4.2023. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>
- Tilastokeskus 2021. Vuoden 2021 adoptio-tilastot. Viitattu 20.3.2023. https://www.stat.fi/til/adopt/2020/adopt_2020_2021-08-31_fi.pdf
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli 2018. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Tuulaniemi, Juha 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum.
- Valvira Adoptiojärjestelmä murroksessa. Viitattu 15.3.2023. <https://www.valvira.fi/-/adoptiojarjestelma-murroksessa->
- Valvira adoptioprosessi. Viitattu 1.3.2023. <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/adoptio/adoptioprosessi/kansainvaliset-adoptiot>
- Vehkalahti, Kimmo 2019 Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät, Helsingin yliopisto
- Vehkalahti, Kimmo 2014. Kyselytutkimuksien mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Vilka, Hanna 2014. Tutki ja kehitä. PS-kustannus.
- Wrobel, Gretchen, Kohler, Julie, Grotevant, Harold & McRoy, Ruth 2003. The Family Adoption Communication Model:
- Yhteiset Lapsemme ry 2023. Viitattu 1.2.2023. <https://www.yhteisetlapsemme.fi/>
- Yhteiset Lapsemme ry:n viestinnän asiantuntija 2023.

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje

Liite 2: Kysely

Liite 3: Teemahaastattelun runko

Liite 1. Saatekirje

Ensiksi haluan kiittää, että olet osallistumassa kyselyyn. Olen yhteisöpedagogi opiskelija ja teen opinnäytetyötäni Yhteiset Lapsemme yhdistykselle. Opinnäytetyössäni haluan selvittää, millaisia tukitoimia on kulttuuri-identiteetin tukemiseksi jo olemassa, millaisia tukitoimia olisi tarvittu ja mitä tukitoimia tarvitaan, kansainvälisesti adoptoitujen aikuisten mielestä. Asiaa on tutkittu hyvin suppeasti, ja tarve kehittämistyölle onkin noussut itse aikuisilta adoptoiduilta. Jokainen vastaus on tärkeä, sillä kansainvälisesti adoptoitujen yhteisö on pieni ja haluamme saada mahdollisimman monen äänen kuuluviin. Vastausaikaa on ma 1.3 asti. Kysely on anonyymi, mutta kyselyn lopussa voit jättää yhteystietosi, jos sinua kiinnostaa osallistua teema-haastatteluun joka järjestetään maaliskuun aikana.

Yhteistyö tervein: Iiris Takala-Obazee ja Yhteiset Lapsemme ry

Liite 2. Kysely

Mistä maasta sinut on adoptoitu?

- Etiopia
- Intia
- Kolumbia
- Puola
- Bulgaria
- Filippiinit
- Kiina
- Romania
- Thaimaa
- Venäjä
- Kenia
- Etelä-Afrikka
- Sri Lanka
- Muu
- En halua vastata

Minä vuonna saavuit Suomeen?

- 1985
- 1986
- 1987
- 1988
- 1989
- 1990
- 1991
- 1992
- 1993
- 1994
- 1995
- 1996
- 1997
- 1998
- 1999
- Muu
- En halua vastata

Minkä järjestön kautta adoptiosi järjestettiin?

- Interpedia ry
- Pelastakaa lapset ry
- Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiaala
- Muu
- En osaa sanoa

Olen syntynyt:

- Ennen 1985
- 1986-1990
- 1991-1995
- 1996-2000
- 2001-2005

Perheeseeni kuuluu:

Osallistuitteko lapsuudessasi adoptioperheille suunnattuun toimintaa tai tapahtumiin?

Koitko nämä tärkeiksi?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

Oletko tehnyt juurimatkan, synnynmaahasi?

- En
- Kyllä

Millaista tukea olet saanut adoptioosi liittyvissä asioissa?

Millaista tukea olisit halunnut tai tarvinnut?

Olisitko toivonut saavasi enemmän kosketuspintaa synnynmaasi kulttuuriin, kieleen tms? (pakollinen)

Jos lapsuudessasi oli ollut lähtömaastasi oleva aikuinen, kummi, jonka kanssa olisitte yhdessä viettäneet juhlapäiviä, tutustuneet synnynmaasi ruokakulttuuriin yms, niin olisitko kokenut tällaisen kulttuuri kummi toiminnan hyödyllisenä? (pakollinen)

Olisitko halukas osallistumaan laajempaan teemahaastatteluun, jossa pääsisit vaikuttamaan adoptio-prosessia tapahtuvien palveluiden kehittämiseen? Jos kyllä, jätä yhteystietosi, niin palan asiaan.

Liite 3. Teemahaastattelun runko

1 Taustatiedot

Kuka olet?

Koulumenestys?

Tuen tarve koulussa?

- Milaista?

Työelämä?

- Unelma ammatti?

Ystävyyssuhteet?

2 Kulttuuri-identiteetti

Onko käsite tuttu?

Miten identifioit?

Onko aina ollut näin?

Vaihtelee se tilanteittain?

- Millaisissa tilanteissa?

Oletko joutunut selittelemään itseäsi?

- Miten ja millaisissa tilanteissa?

Onko sinulla ollut lapsuudessa tai nuoruudessa ihmisiä, joihin olet pystynyt samaistumaan?

- Olisitko kaivannut sellaisia?

3 Palvelut

Tiedätkö millaisia palveluita, järjestetään kansainvälisesti adoptoiduille?

Mitkä asiat koet tärkeäksi, huomioida kun näitä palveluita tarjotaan?

Mitä palveluita olet käyttänyt?

- Miten koit ne?
- Mitä parannettavaa niissä oli?

Millaisia palveluita olisit kaivannut tai kaipaat nyt?

- Miten tällaisia palveluita voitaisiin toteuttaa?